

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

Завідувач(ка) кафедри,
д.держ.упр., проф.
_____ Ігор ПРИХОДЬКО
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Організаційно - методичні аспекти виявлення й оцінювання
ризиків аудиторської діяльності та шляхи їх удосконалення»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач (ка)

Скороход Є.О.

Науковий керівник,
к.е.н., доцент

Чернецька О.В.

науковий ступінь, посада

Дніпро – 2022

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Облік і оподаткування»

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

« _____ » _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Скороход Євгенії Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Організаційно - методичні аспекти виявлення й оцінювання ризиків аудиторської діяльності та шляхи їх удосконалення»

Науковий керівник: Чернецька Ольга Віталіївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від « _____ » _____ 20__ року № _____

2. Термін подання здобувачем роботи: 12 грудня 2022 року.

3. Вихідні дані до роботи: Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, реєстри синтетичного, аналітичного обліку та фінансова звітність ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ».

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ. 1. Теоретичні основи аудиторського ризику. 2. Організаційно-методичні аспекти оцінювання ризиків в ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ». 3. Шляхи удосконалення виявлення ризиків аудиторської діяльності. Висновки та пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Склад аудиторського ризику. 2. Проблеми документування ризиків. 3. Рівні регулювання аудиторської діяльності та порядку надання аудиторських послуг в Україні. 4. Організаційно-управлінська структура ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ». 5. Зміна середньорічної вартості основних засобів. 6. Динаміка виручки та собівартості. 7. Документообіг договорів постачання. 8. Документообіг ведення обліку доходів на підприємстві. 9. Документообіг договорів страхування на підприємстві. 10. Основні напрямки зниження аудиторського ризику. 11. Удосконалений підхід до виявлення аудиторського ризику. 12. Виокремлені чинники, що можуть вплинути на вибір контрольного показника. 13. Алгоритм розрахунку показника суттєвості.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Розділ 1. Теоретичні основи аудиторського ризику	січень-лютий 2022р.	
2	Розділ 2. Організаційно-методичні аспекти оцінювання ризиків в ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ»	березень-травень 2022р.	
3	Розділ 3. Шляхи удосконалення виявлення ризиків аудиторської діяльності	червень-вересень 2022р.	
4	Вступ. Список використаних джерел	жовтень-листопад 2022р.	
5	Висновки і пропозиції. Додатки. Оформлення роботи	грудень 2022р.	

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Євгенія СКОРОХОД
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Ольга ЧЕРНЕЦЬКА
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Організаційно - методичні аспекти виявлення й оцінювання ризиків аудиторської діяльності та шляхи їх удосконалення».

Кваліфікаційна робота містить: 97 с., 13 рис., 13 табл., 8 додатків, 51 літературних джерела.

Об'єкт дослідження є процес виявлення та оцінки аудиторського ризику і його види.

Предмет дослідження є сукупність теоретичних й методичних аспектів та чинна практика ідентифікації, оцінювання та мінімізації аудиторського ризику.

Метою роботи є дослідження категорії «аудиторський ризик» для виявлення основних проблем визначення його величини та розробки шляхів його мінімізації.

Методи дослідження. Аналіз – для деталізації й розчленування поняття «аудиторський ризик» з метою уточнення його сутності; синтез – для узагальнення розрізнених аспектів методики оцінки аудиторського ризику; групування – для визначення залежності одних факторів від інших; табличний (графічний) матеріал – для наочного зображення результатів дослідження.

Вивчено й узагальнено теоретичні основи виявлення та оцінки ризиків. Досліджено організаційно-методичні аспекти оцінювання ризиків в аудиторській фірмі. Надані рекомендації з удосконалення алгоритму виявлення аудиторського ризику за допомогою додаткових методів їх виявлення. Запропонований перелік напрямків зниження ризику шляхом використання автоматизованих інформаційних систем. Розроблена методика розрахунку суттєвості для виконання аудиторських процедур, допустимого викривлення та вочевидь незначного викривлення, в залежності від базової суми контрольного показника та застосування відповідних відсотків до нього.

Результати впроваджені в діяльність підприємства ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ», м. Дніпро.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

РИЗИК, АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК, МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ, ОЦІНКА РИЗИКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, АУДИТ, АУДИТОР.

KEYWORDS

RISK, AUDIT RISK, AUDIT RISK DETECTION METHODS, RISK ASSESSMENT OF AUDIT ACTIVITY, AUDIT, AUDITOR.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ	11
1.1. Дослідження сутності ризиків аудиторської діяльності та його документування	11
1.2. Ризик, пов'язаний з використанням аудиторської вибірки	18
1.3. Регулювання аудиторського ризику нормативно-законодавчою базою	22
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	27
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ В ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ»	28
2.1. Аналіз економічної діяльності ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ»	28
2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерських служб	33
2.3. Методичні підходи до оцінювання ризиків аудиторської діяльності	39
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	47
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИЯВЛЕННЯ РИЗИКІВ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	49
3.1. Автоматизація процесу аудиту за допомогою нової вузькоспеціалізованої програми	49
3.2. Додаткові методи виявлення ризиків аудиторської діяльності	54
3.3. Алгоритм оцінки аудиторського ризику за показником суттєвості	60
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	72
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В цей час визначення рівня аудиторського ризику та методів його оцінки відіграють важливе значення, оскільки дозволяють спланувати необхідні аудиторські процедури надалі для вірогідної бухгалтерської звітності організації, що проходить перевірку аудитом, детально вивчити фактори, що впливають на рівень окремих компонентів аудиторського ризику, що дозволить аудитору не тільки скоротити обсяг процедур та відповідно знизити витрати на перевірку, а й виявити реальні проблеми у діяльності боржника, які необхідно усунути для відновлення його платоспроможності. Зазначений висновок обумовлений наявністю прямого зв'язку між дієвістю системи внутрішнього контролю організації-боржника та його кризовим станом. Адже у переважній більшості випадків банкрутства в організацій-боржників відсутня ефективна система контролю, що сприяє впорядкованій діяльності організації, проведенню далекоглядної політики керівництва, збереження майна, а також гарантує зниження небажаного ризику у діловій та фінансовій діяльності.

Аудит визначається як перевірка процесу або системи якості, наприклад перевірка, для забезпечення відповідності конкретним вимогам. Аудит може стосуватися всієї організації або може стосуватися певної функції, процесу чи етапу виробництва.

Аудиту, як і будь-якому іншому виду підприємництва, притаманні ризики. Саме аудиторські ризики і є об'єктом розгляду цієї магістерської роботи.

Проблемам сутності аудиторського ризику та методики його оцінки присвячені праці таких науковців: Акімової Н.С., Белебехи І.О., Наумової Т.А. [1]; Бережного Є.Б. [2], Бондар М.І., Бондар Т.А. [3]; Гайдук Т.Г., Олендій О.Т. [4]; Ганущак-Єфіменко Л., Шевченко І. [5]; Здирко Н.Г. [6]; Зотова В.О., Кудрицького Б.В., Петрик О.А. [7], Проскуріної Н.М. [8] та інших. Всупереч значної кількості публікаціям щодо сутності аудиторського

ризика, методики його оцінки, внаслідок змін Міжнародних стандартів аудиту, а також постійний пошук шляхів зниження аудиторського ризику такі дослідження залишаються актуальними.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є дослідження категорії «аудиторський ризик» для виявлення основних проблем визначення його величини та розробки шляхів його мінімізації.

Завдання дослідження. Для досягнення вказаної мети були поставлені наступні завдання:

- дослідження сутності ризиків аудиторської діяльності та його документування;
- аналіз ризику, пов'язаного з використанням аудиторської вибірки;
- визначення регулювання аудиторського ризику нормативно-законодавчою базою;
- проаналізувати економічну діяльність ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ»;
- схарактеризувати організацію роботи бухгалтерських служб;
- провести аналіз методичних підходів до оцінювання ризиків аудиторської діяльності;
- дослідити можливість автоматизації процесу аудиту за допомогою спеціалізованих програм;
- виявити додаткові методи виявлення ризиків аудиторської діяльності;
- створити алгоритм оцінки аудиторського ризику за показником суттєвості.

Об'єктом дослідження є процес виявлення та оцінки аудиторського ризику і його види.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних й методичних аспектів та чинна практика ідентифікації, оцінювання та мінімізації аудиторського ризику.

Методи дослідження. У магістерській роботі використовувалися такі методи дослідження: аналіз – для деталізації й розчленування поняття «аудиторський ризик» з метою уточнення його сутності; синтез – для узагальнення розрізнених аспектів методики оцінки аудиторського ризику; групування – для визначення залежності одних факторів від інших; табличний (графічний) матеріал – для наочного зображення результатів дослідження.

Теоретичною і методичною основою дипломної роботи є чинні законодавчі акти та нормативно-правову документи, що регламентують аудиторську діяльність. У процесі дослідження використовувались дані бухгалтерського обліку та звітності ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» та внутрішні нормативні документи досліджуваної аудиторської фірми.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення методів виявлення та оцінки аудиторського ризику.

У процесі дослідження отримані такі результати, які визначають його наукову новизну:

удосконалено:

- алгоритм виявлення аудиторського ризику за допомогою додаткових методів їх виявлення;
- методичні підходи до оцінки аудиторського ризику за показником суттєвості, який враховує чинники, що можуть вплинути на вибір контрольного показника.

набули подальшого розвитку:

- теоретико-методичні аспекти виявлення та оцінювання ризику шляхом запропонованого переліку напрямків його зниження;
- методика розрахунку суттєвості для виконання аудиторських процедур, допустимого викривлення та вочевидь незначного викривлення, в залежності від базової суми контрольного показника та застосування відповідних відсотків до нього.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значущість аудиторського ризику нині має значення, оскільки дозволяє визначити ймовірність формування неправильної думки аудитора про вірогідність бухгалтерської звітності, що перевіряється, і, як наслідок, складання неправильного висновку за результатами перевірки. Результати дипломного дослідження спрямовані на удосконалення підходів виявлення та оцінки ризиків аудиторської діяльності.

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові розробки, висновки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів роботи. Основні положення дослідження, викладені у кваліфікаційній роботі, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на: VI Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 12-13 травня 2022 р.), XIII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 27-28 жовтня 2022 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 3 наукових праці загальним обсягом 18 друк. арк., з яких: 1 монографія, загальним обсягом 12 друк. арк.; 2 тез доповідей та матеріалів всеукраїнських науково-практичних інтернет-конференцій загальним обсягом 6 друк. арк.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел з 51 найменувань. В першому розділі роботи розкрито теоретичні основи аудиторського ризику; у другому розділі проведено аналіз підприємства ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» та методичні підходи до оцінювання ризиків аудиторської діяльності; в третьому розділі розроблено пропозиції щодо покращення та автоматизації методів оцінювання аудиторського ризику. Зміст

кваліфікаційної роботи викладено на 97 сторінках друкованого тексту, включаючи 13 таблиць, 13 рисунків, 8 додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ

1.1. Дослідження сутності ризиків аудиторської діяльності та його документування

Аудиторський ризик дозволяє визначити ймовірність формування неправильної думки аудитора про вірогідність бухгалтерської звітності, що перевіряється, і, як наслідок, складання неправильного висновку за результатами перевірки.

«Аудиторській діяльності притаманний ризик, який має багато проявів і справляє значний вплив на результати фінансово-господарської діяльності. Разом із тим, способи розрахунку аудиторського ризику та засоби його зниження – тема, яка не отримала належного розвитку передусім через те, що в практиці аудиторської діяльності широко застосовується інтуїтивна оцінка ризику, яка має високий рівень суб'єктивності...» – зазначала Ганна Станкевич, керівник департаменту аутсорсингу бізнес-процесів в обліку компанії PSP Audit (Midsnell Group International) [9]. Тому оцінка ризиків є основою аудиту. Для аудиторів це те, як розуміється компанія та планування аудиторських процедур, щоб надати клієнту та користувачам фінансової звітності найнадійнішу інформацію.

Зазвичай для аудиторів непрактично або економічно не вигідно збирати докази, щоб мати абсолютну (100%) впевненість або впевненість у виявленні всіх суттєвих відхилень [10]. Натомість аудитори намагаються переконатися, що їхні висновки та думки ґрунтуються на розумній впевненості, отриманій в результаті аудиторської роботи.

Тому проведення аудиту за будь-яких умов, завжди, супроводжується певним ризиком, якого практично неможливо уникнути з двох причин:

- використання методів вибіркового дослідження при проведенні аудиту;
- суб'єктивний характер перевірки [11].

Практично немає таких заходів які б звели аудиторський ризик до нуля. Отже, перед аудитором стоїть завдання не уникнути аудиторського ризику, тому що це є неможливим, а звести його до прийняттого рівня. S&P Agency писали: «Прийнятний ризик – це порівняно допустимий ризик у процесі перевірок господарських операцій з метою збору та систематизації даних, що підтверджують певні перевірені дії та процедури та дають змогу прийняти (з погляду аудитора) рівні ризику контролю...» [12]. Тобто допустимий аудиторський ризик – це міра готовності аудитора визнати, що фінансова звітність може містити істотні помилки після того, як аудит завершено і висловлено позитивну аудиторську думку без зауважень.

Процедури оцінки аудиторського ризику виконуються, щоб «отримати розуміння компанії та її середовища, включаючи внутрішній контроль компанії» [13, с. 9]. Для того, щоб виявити та оцінити ризики суттєвих викривлень у фінансовій звітності внаслідок шахрайства чи помилки. Ці процедури зазвичай виконуються до завершення фінансового року та включають різноманітні процедури, такі як запити до керівництва та інших обраних працівників, аналітичні процедури, спостереження за діяльністю засобів контролю та перевірку документів, щоб показати, що засоби контролю запроваджено.

Мета в розумінні внутрішнього контролю компанії полягає в тому, щоб оцінити, чи керівництво під наглядом осіб, відповідальних за управління, створили та підтримують культуру чесної та етичної поведінки, а також оцінка того, чи містить контрольне середовище будь-які недоліки у встановлених процесах [14-15]. Також аудитори прагнуть визначити ризики компанії, пов'язані з фінансовою звітністю, на додачу до оцінки значущості цих ризиків та ймовірності їх виникнення, щоб допомогти вирішити, які аудиторські процедури необхідно провести для усунення цих ризиків.

Хоча аудиторські запити до керівництва допомагають отримати розуміння внутрішнього контролю, аудиторам також потрібно побачити приклади їх застосування. За допомогою персоналу компанії виконуються

покрокові інструкції, щоб спостерігати за розподілом обов'язків разом із перевіркою певних документів (рахунків-фактур, замовлень на закупівлю тощо), які використовуються як підтверджувальні докази для роботи ключових засобів контролю, які впливають на фінансову звітність. Також виконуються аналітичні процедури, які є порівняннями (зазвичай багаторічним) значущих статей фінансової звітності (доходи, кредиторська заборгованість тощо) і фінансових показників, отриманих із цих статей. Вони порівнюються з очікуваннями аудитора, заснованими на обговореннях з ключовим управлінським персоналом та іншою доступною галузевою інформацією, щоб визначити будь-які інші сфери ризику, пов'язані з фінансовою звітністю, які можуть вплинути на аудит.

Схематично нижче представлені складові аудиторського ризику.

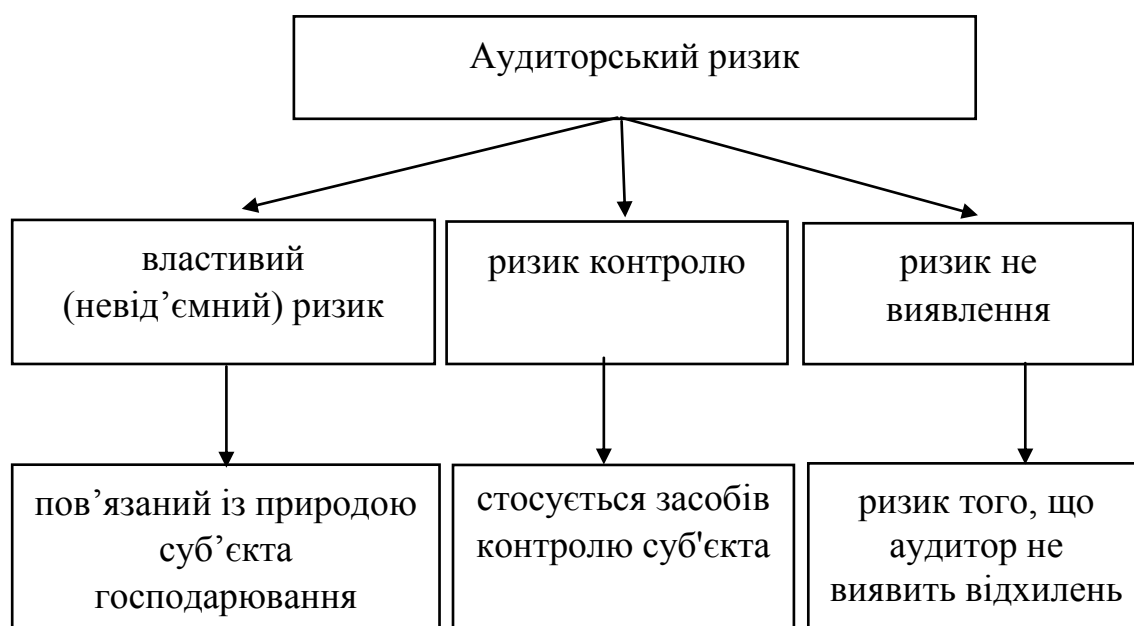

Рис. 1.1. Склад аудиторського ризику

Властивий ризик – це сприйнятливість твердження про клас транзакції, баланс рахунку або розкриття інформації до помилкового твердження, яке може бути суттєвим, як окремо, так і в сукупності з іншими викривленнями, до розгляду будь-яких пов'язаних засобів контролю.

Ризик контролю – це ризик того, що викривлення може виникнути у твердженні про клас операції, баланс рахунку чи розкриття інформації, і що викривлення може бути суттєвим, як окремо, так і в сукупності з іншими викривленнями, і не буде попереджена, виявлено та виправлено, своєчасно, органами внутрішнього контролю суб'єкта.

Ризик не виявлення – це ризик того, що процедури, які виконує аудитор для зниження аудиторського ризику до прийнятно низького рівня, не виявлять наявного викривлення, яке може бути суттєвим, як окремо, так і в сукупності з іншими викривленнями.

Оцінка ризиків – це судження, а не точне вимірювання. Рівень, присвоєний кожному компоненту, оцінюється аудитором на основі його/її професійного судження, яке ґрунтується на процедурах, описаних нижче.

Цей крок, якщо його правильно виконати, говорить нам, що робити, а що можна пропустити. Іншими словами, оцінка ризику створює ефективність аудиту.

Оцінки ризиків визначають підхід до аудиту та процедури, які необхідно виконати під час аудиту. Коли аудитори планують аудит, вони оцінюють ризик суттєвих викривлень компанії чи організації на рівні тверджень, щоб вони могли визначити рівень аудиторського тестування по суті, який необхідно виконати. Оцінений ризик суттєвих викривлень визначається шляхом оцінки властивого ризику та ризику контролю на відповідному рівні тверджень компанії за її важливими сферами аудиту. Ці оцінки ризиків і висновки під час аудитів можуть бути складними, але вони необхідні й важливі для проведення ефективного та дієвого аудиту. Ці оцінки ризиків також необхідно належним чином задокументувати, і саме тут аудитори зазвичай стикаються з деякими проблемами під час перевірок.

Форма, зміст та обсяг робочих документів є предметом професійного судження аудитора. Зокрема, результати оцінки ризиків можуть бути зафіксовані в окремих робочих документах або відображені в робочих документах щодо виконання подальших аудиторських процедур.

Приклади звичайних методів документування, що використовуються окремо або в поєднанні, включають описові описи, запитальники, контрольні переліки та блок-схеми. Подібні методи можуть бути корисними при документуванні аудиторської оцінки ризиків істотного спотворення на рівні фінансової (бухгалтерської) звітності в цілому та на рівні конкретних передумов підготовки фінансової (бухгалтерської) звітності. Форма та зміст цієї документації залежать від характеру, масштабів та складності структури підприємства на якому проводиться перевірка та його системи внутрішнього контролю, наявності та корисності інформації, отриманої від клієнта, та конкретних принципів методології та технології аудиту, що застосовуються в ході аудиторської перевірки.

Поширені проблеми в документуванні оцінки ризиків наведені на рис. 1.2 [16].

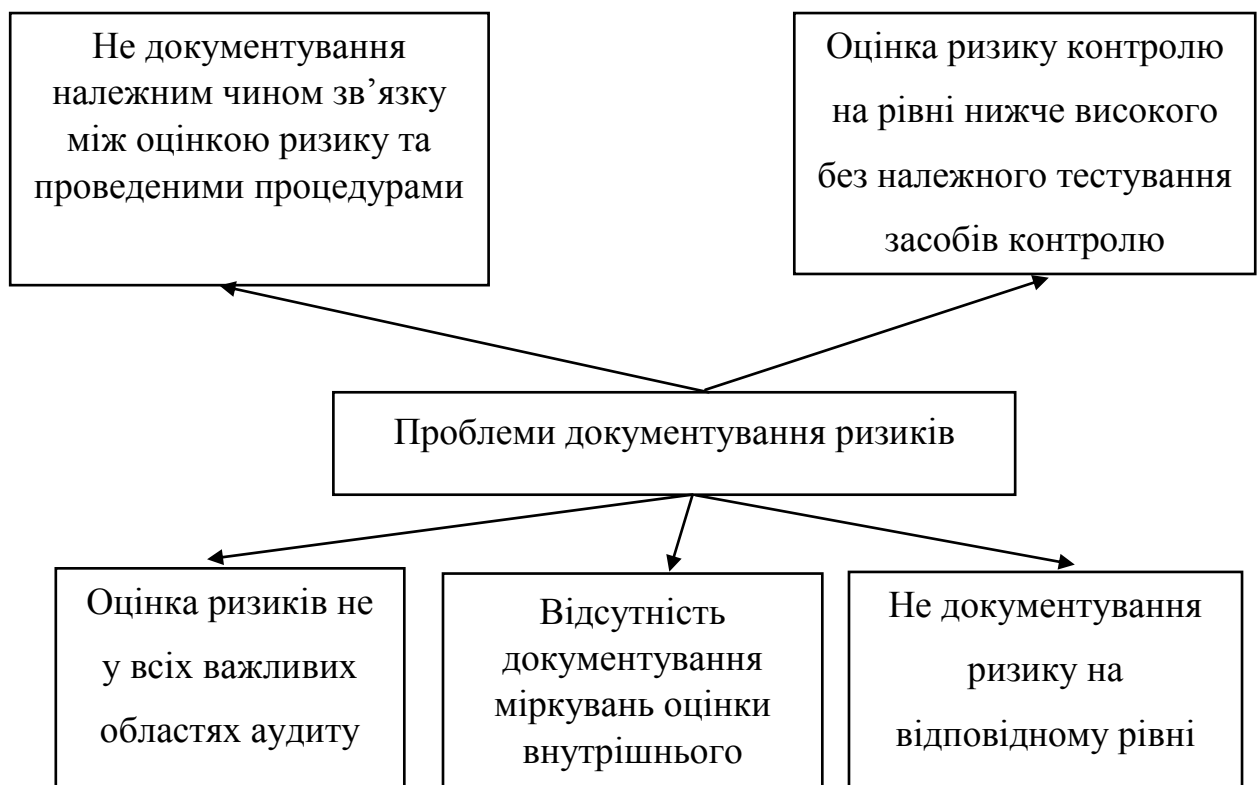

Рис. 1.2. Проблеми документування ризиків

Першим етапом є документування внутрішнього ризику. Внутрішній ризик – це схильність твердження про клас операції, баланс рахунку або

розкриття інформації до викривлення, яке може бути суттєвим без урахування будь-яких засобів внутрішнього контролю. Хоча аудитори завжди можуть пояснити причини визначення властивих ризиків, оцінених для компанії чи організації, що перевіряється, ці міркування не завжди документуються належним чином.

Важливо задокументувати причини визначення внутрішнього ризику для кожної важливої сфери аудиту та відповідного твердження [17]. Деякі сфери аудиту та твердження можуть мати високу оцінку внутрішнього ризику, наприклад через те, що транзакції важко перевірити або містять складні розрахунки. Інші можуть бути встановлені на низькі або помірні, оскільки обчислення прості, а транзакції неважко перевірити. Документування цих міркувань є важливим для визначення підстав аудитора для їх оцінок, їх підходу до аудиту та правильного планування аудиторських процедур, що виконуються.

Другим етапом є достатньо ретельна перевірка елементів керування. Щоб мати можливість оцінити ризик контролю на рівні нижчому, ніж високий, аудитор повинен провести перевірку засобів контролю у сферах аудиту та відповідних тверджень. Підготовка опису або меморандуму щодо засобів внутрішнього контролю, які діють у відповідних сферах аудиту, без виконання будь-яких перевірок засобів контролю у сферах аудиту недостатня для оцінки ризику контролю на рівні, нижчому за високий. Необхідно провести тестування фактичних засобів контролю, які є на місці, і деталі цих тестів мають бути задокументовані для підтримки оцінки ризику контролю [18].

Третім етапом є використання відповідного рівня тверджень. Якісні аспекти фінансової звітності – твердження керівництва, які чітко виражені або припускаються у фінансовій звітності. Визначення тверджень міститься в МСА 315: "твердження – твердження, надані управлінським персоналом, явні або інші, які містяться у фінансовій звітності та які використовує аудитор для розгляду потенційних викривлень різного типу, що можуть мати місце" [19].

Твердження керівництва підрозділяються на 5 основних категорій, які наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Твердження керівництва

Категорія	Твердження керівництва
Наявність чи існування	Активи, зобов'язання і власний капітал, включені в бухгалтерський баланс, дійсно існують
Повнота	Включено всі операції і рахунки, що повинні бути відображені у фінансовій звітності
Права й обов'язки	Активи та зобов'язання визнано на певну дату відповідно до установлених вимог
Оцінка	Активи, зобов'язання, рахунки доходів і витрат оцінені відповідно до установлених вимог
Представлення і розкриття	Статті фінансової звітності розкрито, класифіковано й описано відповідно до установлених вимог

Потім потрібно оцінити усі важливі сфери аудиту. Область аудиту вважається важливою, якщо вона містить значний клас операцій, суттєвий баланс рахунку, ризик шахрайства чи інший значний ризик, або якщо вона вимагає значного розкриття інформації. Важливо провести оцінку ризиків у всіх областях аудиту, які вважаються важливими, щоб мати можливість розробити відповідний підхід до аудиту та процедури для цієї сфери [20]. Якщо упущено значну ділянку, аудит може бути неефективним. Крім того, оцінка ризику в незначній області аудиту може призвести до того, що аудит буде неефективним.

І наприкінці важливо надати належну документацію. Оцінений ризик повинен бути пов'язаний з характером, часом і обсягом проведених

аудиторських процедур. У документації з оцінки ризиків має бути посилання – або повинні бути зроблені коментарі – про зв'язок оцінок із виконаною аудиторською роботою. Аудиторські процедури можуть потребувати адаптації для проведення оцінок ризиків, або оцінки ризиків можуть потребувати перегляду через необхідні зміни в аудиторських процедурах, що виконуються. Оцінки ризиків розробляються під час планування, але можуть змінюватися протягом процесу аудиту. Ці зміни мають бути задокументовані, а оцінки ризиків мають бути оновлені під час аудиту.

Таким чином, ризик – це небезпека аудитора висловити неправильну думку о підприємстві через те, що не побачить істотну похибку чи помилку у фінансовій звітності. Він поділяється на властивий ризик, ризик контролю та ризик не виявлення. Виявлення аудиторського ризику має велике значення для всього аудиту в цілому. Також пояснення причин, чому під час аудиту було застосовано певний підхід та певні аудиторські процедури, недостатньо без будь-якої документації для цих рішень. Тому необхідно обов'язково документувати процедури виявлення оцінки ризиків, які призводять до таких підходів до аудиту та процедур аудиту.

1.2. Ризик, пов'язаний з використанням аудиторської вибірки

Аудиторський ризик є фундаментальним для процесу аудиту, оскільки аудитори не можуть і не намагаються перевірити всі операції. Оскільки будь-яка компанія має величезну кількість операцій у звіті про сукупний дохід і звіті про фінансовий стан. Було б неможливо перевірити всі ці транзакції, і ніхто б не був готовий платити за це аудиторам, звідси важливість підходу до аудиту, що ґрунтується на оцінці ризику. Традиційно аудитори використовували підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, щоб звести до мінімуму ймовірність надання неналежного аудиторського висновку, а

аудити, що проводяться відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, мають дотримуватись підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, що також має допомогти забезпечити виконання аудиторської роботи ефективно, використовуючи найефективніші тести на основі оцінки аудиторського ризику. Аудитори повинні спрямовувати аудиторську роботу на ключові ризики (іноді їх також описують як значні ризики), де більш імовірно, що помилки в операціях і балансах призведуть до суттєвих викривлень у фінансовій звітності. Було б неефективно розглядати незначні ризики з високим рівнем деталізації, а чи класифікувати ризик як ключовий, чи ні, це питання судження аудитора.

Аудитор має визначити конкретну мету аудиторської вибірки і процедур аудиту, шляхом котрих така мета може бути досягнута найкращим чином. У разі, коли вибірка відповідає поставленим завданням перевірки, можна говорити про обґрунтованість аудиторського доказу і можливі умови визначення помилки, що своєю чергою допомагає аудитору визначити, в чому конкретно полягає помилка і яку сукупність даних необхідно використовувати під час вибіркової перевірки.

«Термін «аудиторська вибірка», або «вибіркова перевірка» означає використання аудиторських процедур стосовно менш ніж 100 % бухгалтерських проводок або показників фінансової звітності, котрі дозволяють аудитору отримати аудиторські докази і, оцінивши окремі характеристики відібраних даних, розповсюдити дієвість цих доказів на всю сукупність даних...» [21, с.36].

Тобто обираються не всі елементи генеральної сукупності в межах залишку рахунку або класу операцій так, що всі елементи мають шанс бути відібраними. «Генеральна сукупність – означає всю множину даних, з якої здійснюється вибірка, і стосовно якої аудитор прагне зробити висновки...» [22].

Обсяг вибірки визначається аудитором на підставі професійного судження для кожного об'єкту аудиту з врахуванням специфіки, значущості,

оцінки ризиків та надійності засобів внутрішнього контролю даної ділянки операцій, до якої відноситься розділ обліку, що перевіряється.

При визначенні обсягу вибірки аудитор аналізує:

- оцінку аудиторського ризику для даного бухгалтерського рахунку – чим нижче ризик, який готовий прийняти аудитор, тим більше необхідний обсяг вибірки;
- однорідність, однотипність операцій, відображених на даному бухгалтерському рахунку/субрахунку;
- неоднозначність тлумачення законодавства, що регулює даний розділ обліку;
- фактичний стан бухгалтерського обліку по даному розділу, результати отриманого розуміння засобів внутрішнього контролю щодо цієї ділянки обліку [23].

З метою визначення обсягу вибірки аудитор може використовувати наступну формулу:

1. Якщо помилок (викривлень) не очікується:

$$n = \frac{B \cdot \Phi B}{\text{ДСВ}} \quad (1.1)$$

2. Якщо помилки (викривлення) очікуються:

$$n = \frac{B \cdot \Phi B}{\text{ДСВ} - \text{ОСВ}} \quad (1.2)$$

де,

В – «вартість» генеральної сукупності;

ΦВ – фактор впевненості (з Таблиці 1.2); +3

ДСВ – припустима помилка;

ОСВ – очікувана помилка.

Ризик, % - це рівень аудиторського ризику, ризику того, що аудитор висловить невідповідну аудиторську думку в разі, якщо фінансова звітність суттєво викривлена [24].

Рівень впевненості

Рівень впевненості, %	80,0	90,0	95,0	97,5	99,0	99,5
Ризик, %	20,0	10,0	5,0	2,5	1,0	0,5
Фактор впевненості	1,61	2,31	3,0	3,69	4,61	5,3

Аудиторська вибірка для всіх груп рахунків не може складати менш як 20% від генеральної сукупності операцій по кожній області аудиту. Якщо в аудитора є обґрунтований сумнів в тому, що перевірка відібраних операцій не дає достатні підстави для якісної оцінки стану об'єкту аудиту, то він має право збільшити вибірку по будь-якому з об'єктів аудиту.

Існує 2 методи відбору елементів вибірки: статистичний та не статистичний [25, с 38].

Статистичний підхід до відбору елементів вибірки:

- випадковий відбір (метод «випадкових чисел»)
- систематичний відбір
- комбінований відбір

Якщо використати ймовірні методи відбору не є можливим, або формування такої вибірки потребує необґрунтовано високі затрати часу, аудитор приймає рішення про застосування не статистичних методів. При цьому можливе використання комбінації статистичного та не статичного методів відбору.

Не статистичні методи відбору елементів вибірки:

- метод «серійного відбору» - метод, заснований на серійному відборі документів;
- метод «основного масиву» - метод, заснований на відборі документів найбільшої вартості;

- метод «ключових по ризику» елементів - метод, заснований на відборі документів, в яких наявність помилок найімовірніше;
- метод «ключових по наслідках» елементів - метод, заснований на відборі документів, в яких виникнення помилок і порушень може викликати найбільш негативні наслідки для особи, яка замовила аудит;
- комбінований метод, заснований на різних поєднаннях вище перерахованих;
- довільний вибір.

Одиничні операції, кожна з яких по сумі рівна або перевищує плановий рівень суттєвості, підлягають обов'язковому включенню у вибірку.

Отже, всі аудитори застосовують вибіркочну перевірку фінансової звітності, що несе свій визначальний ризик що також доказує, що аудит не може бути проведений з нульовим ризиком. Для зменшення ризику потрібно правильно визначити обсяг вибірки, для забезпечення якісної оцінки стану об'єкту аудиту.

1.3. Регулювання аудиторського ризику нормативно-законодавчою базою

Проведення аудиторських перевірок та провадження аудиторської діяльності в Україні регулюються низкою законодавчих, нормативних та інших документів, які можна представити у вигляді ієрархічної системи (рис. 1.3).

Закон України «Про аудиторську діяльність» визначає правові засади здійснення аудиторської діяльності в Україні та поширюється на всіх суб'єктів господарювання незалежно від форм власності та видів діяльності. Він спрямований на створення системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів власника [26].

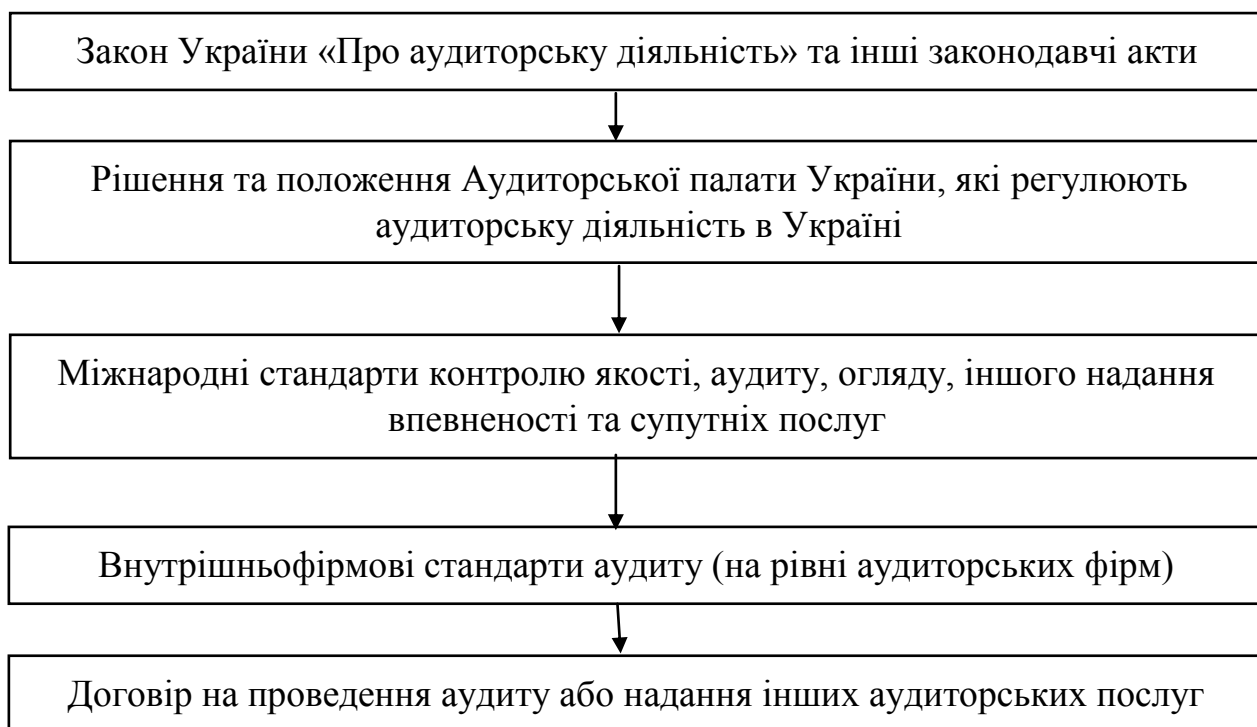

Рис. 1.3. Рівні регулювання аудиторської діяльності та порядку надання аудиторських послуг в Україні

Разом з низкою інших законодавчих актів (Закон України «Про банки та банківську діяльність», «Про страхування», «Про господарські товариства», «Про цінні папери та фондову біржу», «Про приватизацію державного майна», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», Декрет Кабінету Міністрів України «Про довірчі товариства» та ін.) закон визначає випадки обов'язкового проведення аудиту [26-33].

Аудиторська палата України у 2003 році ухвалила Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (надалі – МСА) Міжнародної федерації бухгалтерів як Національні стандарти аудиту. З 1 січня 2004 року ці стандарти використовуються під час аудиту звітності підприємств України. Крім того, ці стандарти можна застосовувати при наданні інших послуг аудиторськими фірмами.

Внутрішньофірмові стандарти аудиту є особистою розробкою аудиторських фірм для вдосконалення організації праці аудиторів, контролю за виконанням проведених процедур, підвищення якості надання аудиторських послуг та репутації діяльності аудиторської фірми.

Нормативно-законодавча база аудиторської діяльності наведена у ДОДАТКУ А.

Виявлення та оцінка аудиторського ризику є ключовою частиною процесу аудиту і МСА дає аудиторам докладні вказівки щодо оцінки аудиторського ризику.

Існує багато посилань на аудиторський ризик у всіх МСА, але, мабуть, два найважливіші МСА, пов'язані з аудиторським ризиком, такі:

- МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до МСА»;
- МСА 315 «Виявлення та оцінка ризиків суттєвих викривлень шляхом розуміння суб'єкта господарювання та його середовища».

МСА 200 встановлює загальні цілі аудитора, а стандарт пояснює характер і обсяг аудиту, призначеного для того, щоб аудитор міг досягти цих цілей. Стандарт також вимагає, щоб аудитор планував і проводив аудит з професійним скептицизмом, визнаючи, що можуть існувати обставини, які можуть призвести до суттєвих викривлень у фінансовій звітності. «Скептицизм – це певна життєва позиція людини, за якою завжди є сумніви, щодо існування будь-якого належного критерія істини.» [34]. Тобто професійний скептицизм визначається як ставлення, яке включає запитальний розум і критичну оцінку доказів.

МСА 315 стосується відповідальності аудитора за виявлення та оцінку ризиків суттєвих викривлень у фінансовій звітності шляхом розуміння суб'єкта господарювання та його середовища, включаючи внутрішній контроль суб'єкта господарювання та процес оцінки ризиків. Перша версія МСА 315 була спочатку опублікована у 2003 році. Зміни в стандартах аудиторського ризику, мабуть, стали найбільшою зміною в стандартах

аудиту за останні роки, тому аудитори не повинні недооцінювати значення МСА 315 і теми аудиторського ризику.

МСА 330 розглядає необхідні відповіді на оцінені ризики. Розглянемо кожен із цих чотирьох етапів докладніше.

1. Процедури оцінки ризиків.

МСА 315 дає огляд процедур яких аудитор повинен дотримуватися, щоб отримати розуміння, достатнє для оцінки аудиторських ризиків, і ці ризики слід враховувати під час розробки плану аудиту. Далі МСА 315 вимагає, щоб аудитор виконав процедури оцінки ризиків, щоб забезпечити основу для ідентифікації та оцінки ризиків суттєвих викривлень на рівнях фінансової звітності та тверджень. МСА 315 далі визначає наступні три процедури оцінки ризику:

- Звернення запитів до керівництва та інших осіб в організації
- Аудитори повинні обговорити з керівництвом клієнта його цілі та очікування, а також його плани щодо досягнення цих цілей.
- Аналітичні процедури
- Аналітичні процедури, які виконуються як процедури оцінки ризику, повинні допомогти аудитору виявити незвичні операції або позиції. Вони можуть ідентифікувати аспекти організації, про які аудитор не знав, і можуть допомогти в оцінці ризиків суттєвих викривлень, щоб забезпечити основу для розробки та реалізації відповідей на оцінені ризики.
- Спостереження та перевірка

Спостереження та перевірка також можуть надати інформацію про суб'єкт та його середовище. Приклади таких аудиторських процедур потенційно можуть охоплювати дуже широку сферу, включаючи спостереження або інспекцію діяльності суб'єкта господарювання, документів і звітів, підготовлених керівництвом, а також приміщень суб'єкта господарювання та обладнання підприємства.

МСА 315 вимагає, щоб процедури оцінки ризику, як мінімум, включали комбінацію трьох вищезазначених процедур, а стандарт також

вимагає, щоб партнер із завдання та інші ключові члени команди із завдання обговорили чутливість фінансової звітності суб'єкта господарювання до суттєвих викривлень.

2. Розуміння сутності.

Розуміння суб'єкта господарювання та його оточення є важливим для аудитора, щоб допомогти визначити ризики суттєвих викривлень, створити основу для розробки та впровадження заходів реагування на оцінений ризик, а також забезпечити збір достатніх належних аудиторських доказів.

3. Ідентифікація та оцінка значних ризиків і ризиків суттєвого викривлення.

Виношуючи судження щодо того, які ризики є суттєвими, аудитор повинен враховувати наступне:

- Чи є ризик ризиком шахрайства.
- Чи пов'язаний ризик із нещодавніми суттєвими економічними, бухгалтерськими чи іншими подіями, і тому потребує особливої уваги.
- Складність угод.
- Чи передбачає ризик значні операції з пов'язаними сторонами.
- Ступінь суб'єктивності в вимірюванні фінансової інформації, пов'язаної з ризиком, особливо тих вимірювань, які включають широкий діапазон невизначеності вимірювань.
- Чи пов'язаний ризик зі значними операціями, які виходять за рамки нормального ведення господарської діяльності суб'єкта господарювання, або які з іншого боку здаються незвичайними.

4. Вимоги МСА 330 «Реакція аудитора на оцінені ризики» дають вказівки щодо характеру та обсягу необхідного тестування на основі висновків оцінки ризику.

Тож, аудиторська діяльність регламентується низкою нормативно-законодавчих актів, але понад усе рекомендацій та регламентів представлені в Міжнародних стандартах аудиту, де можна знайти відповіді майже на будь-які питання стосовно вимог проведення аудиту.

Висновки до першого розділу

Таким чином, ризик – це небезпека аудитора висловити неправильну думку о підприємстві через те, що не побачить істотну похибку чи помилку у фінансовій звітності. Він поділяється на властивий ризик, ризик контролю та ризик не виявлення. Виявлення аудиторського ризику має велике значення для всього аудиту в цілому. Також пояснення причин, чому під час аудиту було застосовано певний підхід та певні аудиторські процедури, недостатньо без будь-якої документації для цих рішень. Тому необхідно обов'язково документувати процедури виявлення оцінки ризиків, які призводять до таких підходів до аудиту та процедур аудиту.

Всі аудитори застосовують вибірккову перевірку фінансової звітності, що несе свій визначальний ризик, що також доказує, що аудит не може бути проведений з нульовим ризиком. Для зменшення ризику потрібно правильно визначити обсяг вибірки, для забезпечення якісної оцінки стану об'єкту аудиту.

Тож, аудиторська діяльність регламентується низкою нормативно-законодавчих актів, але понад усе рекомендацій та регламентів представлені в Міжнародних стандартах аудиту, де можна знайти відповіді майже на будь-які питання стосовно вимог проведення аудиту.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ В ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ»

2.1. Аналіз економічної діяльності ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ»

Аудиторська фірма «АУДИТ-ІНВЕСТ» зареєстрована в м. Дніпро, але також має філіали у містах Києва та Кам'янське [35]. Це не велика фірма, яка налічує загальну кількість робітників близько 30.

Організаційна структура управління ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» представлена на рисунку 2.1 [36].

Рис. 2.1. Організаційно-управлінська структура ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ»

Найбільшим джерелом отримання доходів є саме аудиторські послуги, бо такі послуги мають найбільшу ціну, але вони є сезонними, через те, що в основному замовляють послуги з обов'язкового аудиту, які виконуються на базі фінансовою річної звітності. Також фірма надає послуги з бухгалтерського обслуговування та з консультування у сфері трансфертного ціноутворення. Ці послуги надаються більш регулярно. В Україні, в цілому, не так багато аудиторських фірм, тому конкуренція є, але не така велика. Під час воєнного стану більш потрібні послуги стали з подання звіту про контрольовані операції та підготовки документації з трансфертного ціноутворення через те, що скасований мораторій на проведення позапланових перевірок з цього питання податковими органами [37].

Сама аудиторська фірма заявляє про себе так: «Група компаній АУДИТ-ІНВЕСТ існує на ринку бухгалтерських та аудиторських послуг вже більше 20 років. За цей час ми зібрали команду професіоналів, для яких немає нічого неможливого...» [38].

При оцінці майна та капіталу з 2017 по 2021 рр. (ДОДАТОК Б-В), ми побачили що необоротні активи, оборотні активи та основні засоби збільшились у 2021 році в порівнянні з 2017 роком на 1136,81%, 1267,95%, 942,19% відповідно. Це було зумовлено стрімким розширенням підприємства та відкриття нових офісів. Графік зміни середньорічної вартості основних засобів, тис. грн. по роках представлено на рисунку нижче.

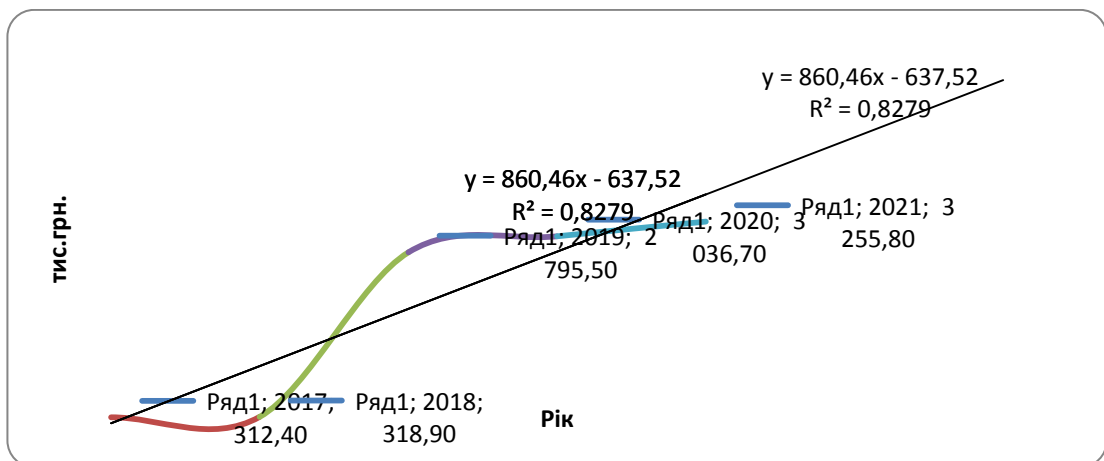

Рис. 2.2. Зміна середньорічної вартості основних засобів

Поточна дебіторська заборгованість збільшилась у 2021 році аж на 33790,76% в порівнянні з 2017 роком через стрімке зростання підприємства, отриманням більше замовлень на аудиторські послуги. На кінець року завжди залишається великий обсяг дебіторської заборгованості, тому що за аудит звітного року платиться попередня оплата, а акти виконаних робіт надаються у наступному році.

Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції збільшились на 40,19%. За аналізований період цей показник був найвищим у 2020 році й сягнув 980,2 тис. грн., шляхом збільшення на суму 749,8 тис. грн., разом з тим їх найбільше суттєве зменшення у сумі 788,7 тис. грн. спостерігається в наступному 2021 р.. Загалом дана стаття відображає збільшення ліквідних активів ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» на суму 54,9 тис. грн. або на 40,19%.

Аналіз показників пасиву, в першу чергу, спрямований на визначення основних джерел формування капіталу підприємства та його фінансової незалежності. Для цього проводиться аналіз власних та позикових коштів.

Власний капітал з 386,5 тис. грн. став 2064 тис. грн., тобто за 5 років збільшився на 1677,5 тис. грн. Також збільшились і зобов'язання на 2186,77 тис. грн. Довгострокових зобов'язань у підприємства майже немає, у 2021 році вони сягнули 9 тис. грн. Що є дуже позитивним показником, адже капітал підприємства сформовано за власні кошти, а це означає, що компанія функціонує незалежно від сторонніх осіб чи підприємств і має можливість функціонувати стабільно.

При оцінці функціонування основних засобів підприємства за аналізований період можна зробити висновок, що коефіцієнт придатності достатньо великий і дорівнює у середньому 170%. Це зумовлено тим, що підприємство надає інтелектуальні послуги, немає масштабного зносу (коефіцієнт є від'ємним значенням) основних засобів, як у виробничих підприємств. У ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» основні засоби складаються зі споруд під офіси та технічне обладнання для роботи (комп'ютери, принтера,

шредера та ін.), що відрізняються вищим періодом експлуатації та меншою потребою в постійному оновленні.

Провівши аналіз статей звіту про фінансові результати з 2017 по 2021 рр. (ДОДАТОК Д) ми бачимо, що підприємство стабільно отримує прибутки. Повільно, але впевнено з кожним роком збільшуючи чистий дохід. Завдяки цьому за 5 років чистий прибуток зріс з 174,2 тис. грн до 667,1 тис. грн., що є 382,95 %. Динаміка чистого доходу від реалізації послуг та їх собівартість упродовж 2017-2021 років представлена на рисунку 2.3.

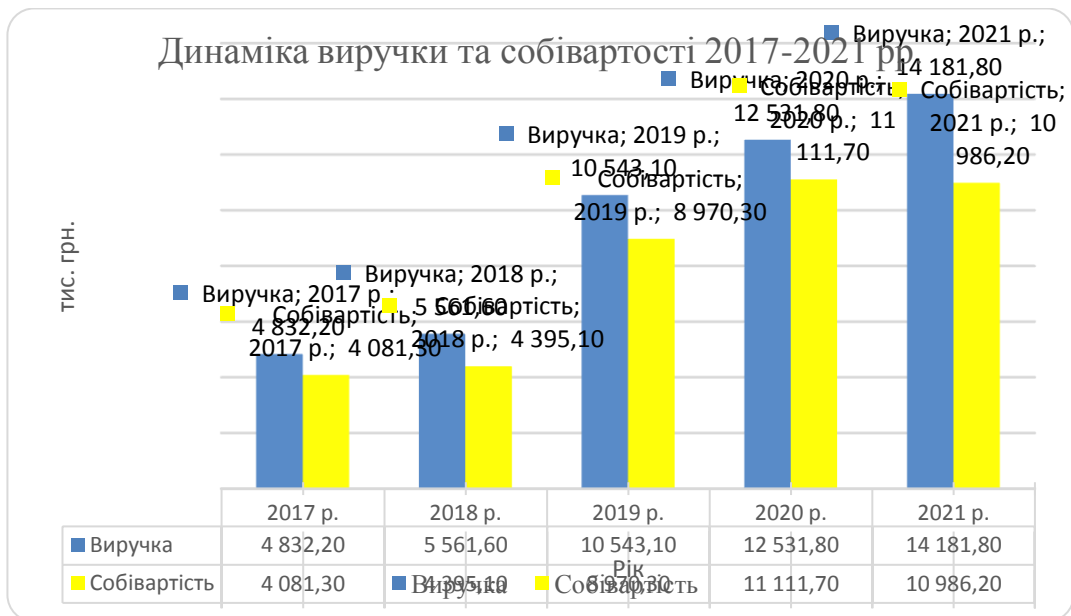

Рис. 2.3. Динаміка виручки та собівартості

Наступним кроком є оцінка фінансової стійкості ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» за аналізований період, що має на меті встановлення джерел формування капіталу, напрями та ефективність його використання (ДОДАТОК Е). Від так, за аналізований період спостерігається, що підприємство функціонує незалежно від інших суб'єктів господарювання, бо немає залучених позикових коштів. Що є невідмінно позитивним показником. Проте показники стану оборотних активів є менше нормативних значень, бо специфіка роботи підприємства така, що необхідності в формуванні запасів відсутня, а дебіторська заборгованість на кінець року завжди має велике значення, оскільки перед закінченням року всі замовляють

послуги з обов'язкового аудиту з передоплатою. Але все ж таки основна сума за послуги сплачується в кінці виконання, тобто восени. Тому ми спостерігаємо великий скачок у показнику середньоліквідні активи (ДОДАТОК Ж). У 2017 році вони дорівнювали 221,3 тис. грн, а у 2021 р. – 5006,1 тис. грн. (2262,13%). Коефіцієнт обертання оборотних активів зменшився з 13,37 до 3,33. Зниження оборотності веде до зростання потреби в фінансових ресурсах. В умовах відсутності доступу до дешевих фінансових ресурсів це призведе до збільшення фінансових витрат компанії. Також значно збільшилась тривалість одного обороту оборотних активів з 27 днів до 108 днів. З 2017 по 2019 рр. цей показник був в межах 22-27 днів. Тобто це свідчить про те, що різке збільшення відбулося у 2020 році, в період пандемії, коли багато людей почало хворіти, було менше ресурсів для виконання замовлень, працівникам потрібно було працювати понад норму, що звичайно потребувало додаткових витрат на оплату праці по подвійному тарифу.

Провівши аналіз ділової активності ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» ми спостерігаємо негативну ситуацію майже за всіма показниками (ДОДАТОК З). Оскільки середньорічна вартість капіталу збільшилась за 5 років значно більше ніж чистий дохід від реалізації послуг (1199,24% проти 293,43%), то загальний коефіцієнт обертання капіталу зменшився з 7,2 до 1,76, тобто на 75,53%. Така сама ситуація і з фондівіддачею необоротних активів. У 2017 р. вона становила 12,83 грн., а у 2021 р. – 6,43 грн., тобто зменшилась на 49,89%.

З метою визначення фінансового стану ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» була проведена комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану за тими показниками, які можливо було визначити (ДОДАТОК К). Комплексна оцінка дає характеристику діяльності підприємства, одержану при дослідженні сукупності показників, які визначають більшість економічних процесів і вміщують узагальнені дані про виробництво і фінансовий стан підприємства. За допомогою цієї оцінки ми змогли встановити, що фінансовий стан підприємства оцінюється як найвищий. Відповідно до

рейтингу належить до типу А (7,5-9,5), узагальнена сума балів 92. Це дуже висока оцінка підприємства та означає, що до фінансового стану підприємства немає сумнівів. Хоча ми можемо спостерігати, що у 2021 році інтегрований показник фінансового стану став найменшим за останні 5 років і дорівнює 7,86. В той час, найбільше значення, яке було досягнуто – 8,8 у 2018 році. Але всі 5 років інтегрований показник знаходився на високому рівні для підприємства та не переходив до другого типу рейтингу.

Отже, аналіз діяльності ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» показав, що компанія стрімко розвивається, нарощує свої обороти, справляється зі всіма труднощами у вигляді пандемії та повномасштабної війни та не збирається здаватися. Швидко підлаштовується під зовнішні обставини, вміє навчити та ввести в курс діла нових співробітників та вироблена тенденція до постійного навчання та самовдосконалення професіоналів. Має дуже позитивну репутацію, клієнти зазвичай задоволені роботою спеціалістів та якістю наданих послуг, і звичайно ж повертаються кожний рік до ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ», тому що важливо працювати з тими, з ким приємно, надійно та легко.

2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерських служб

ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» організувало бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером та веде самостійно бухгалтерський облік своєї діяльності. В штаті 3 бухгалтери, які займаються виключно веденням бухгалтерії підприємства. Є також бухгалтери, які надають послуги з бухгалтерського обслуговування іншим компаніям.

Бухгалтер-експерт займається узгодженням договорів з постачальниками. Право підписувати договори має лише директор підприємства, згідно з статутом підприємства. Документообіг договорів постачання від розробки до передачі в архів відбувається наступним чином:

ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» дає заявку постачальнику на отримання необхідних товарів або послуг, потім постачальник надає договір, який узгоджується та підписується директором ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ». Для визначення оптимальної ціни на товарно-матеріальні цінності, роботи та послуги відповідальна особа використовує електронне джерело інформації для пошуку порівняних товарів чи послуг. Вивчаються ринкові ціни, умови доставлення, співвідношення ціна-якість та обирається найкращий і вигідніший товар або послуга. Постачальник надсилає рахунок, аудиторська фірма його оплачує й отримує товари чи послуги. Коли бухгалтер-експерт отримує договори та рахунки, він перевіряє наявність усіх підписів, печаток, кількість, суму за договором та передає ці документи бухгалтеру ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ», який вносить операції в програму 1С. Всі документи складаються в папку та зберігаються. На підприємстві частково використовується електронна резервна копія договорів. Схематично цей ланцюг можна представити так:

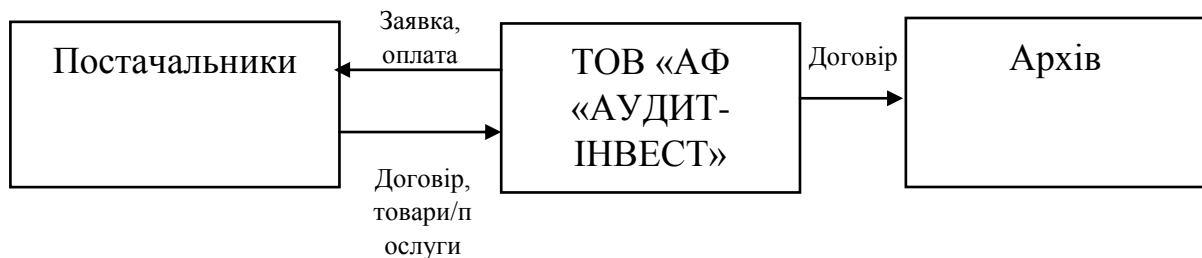

Рис. 2.4. Документообіг договорів постачання

Коли клієнт бажає отримати послугу від ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ», він дзвонить маркетологам. Вони узгоджують всі цікаві питання та маркетолог направляє клієнту шаблон брифу для подальшого заповнення. Коли клієнт прислав заповнений бриф, маркетологи разом з начальником відділу формують та узгоджують договір. Після підписання договору і занесення його в базу «1С» бухгалтером, формується рахунок. Клієнту направляється рахунок на часткову передоплату послуг.

Схематично документообіг доходів ведеться наступним чином:

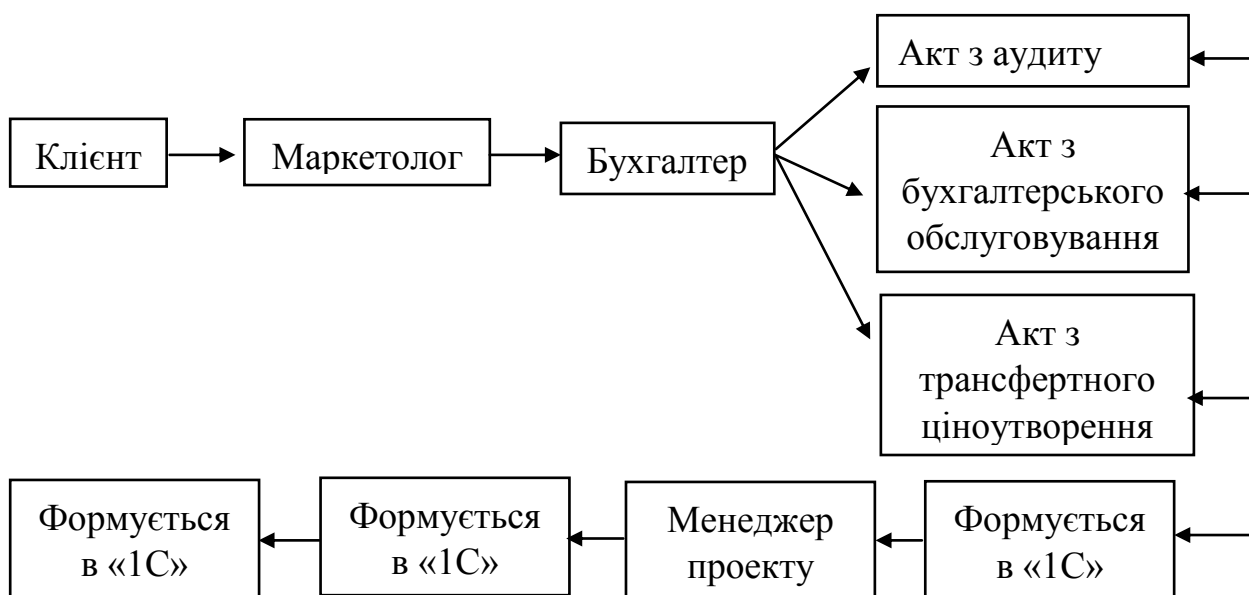

Рис. 2.5. Документообіг ведення обліку доходів на підприємстві

На підприємстві наявні посадові інструкції. В ній вказані права та обов'язки працівників в частині підготовки та затвердження договорів таким формулюванням: «Брати участь у розробці та здійсненні заходів, спрямованих на дотримання фінансової дисципліни та раціональне використання ресурсів...» [39].

Згідно з Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» статті 43, ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» повинна оформляти страховий поліс не менше 10 млн. грн.: «Мінімальний розмір страхової суми за договором страхування цивільно-правової відповідальності суб'єкта аудиторської діяльності перед третіми особами, укладеним суб'єктом аудиторської діяльності, який проводить обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес, має становити 10 відсотків суми отриманої винагороди за договорами про надання аудиторських послуг з обов'язкового аудиту суб'єктів суспільного інтересу (без урахування податку на додану вартість) протягом року, що минув, але не менше 10 мільйонів гривень, якщо інше не передбачено законом...» [26].

Схема документообігу договорів страхування від розробки до передачі в архів наведена на рисунку нижче.

Рис. 2.6. Документообіг договорів страхування на підприємстві

Страхових випадків у ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» не було. Організація роботи по оформленню договорів страхування налагоджена, оскільки щорічно виконується. Високий рівень контролю за виконанням договорів страхування, бо це регламентовано строго законодавством.

У сфері зовнішньоекономічних відносин є послуги з аудиту нерезиденту на умовах попередньої оплати. Також оплачується за користування інформаційною базою даних «Руслана» шляхом передплати на рік в доларах США [41]. В контролі нема потреби через те, що це разові операції і їх контролює банк платежі як суб'єкт фінансового моніторингу.

На підприємстві ведеться облік доходів за центрами відповідальності та розділяються між менеджерами з аудиту, з трансфертного ціноутворення та бухгалтерського обслуговування.

Облік витрат ведеться шляхом занесення бухгалтером у програму в 1С, після отримання товару чи послуги. По витратах в обліку не класифікують по центрах відповідальності, тому оцінити діяльність центрів досить складно. В обліку собівартість реалізованих послуг не формується.

Щомісячно бухгалтерія робить регістри по доходах і витратах та направляє контролеру на перевірку.

За дотриманням нормативних актів з методології бухгалтерського обліку слідкує головний бухгалтер. Облік по видам діяльності ведеться по доходах, а по витратах використовуються рахунки 92, 93, 94 (адміністративні, витрати на збут та інші операційні). Аналітичний облік ведеться по статтях витрат і не ведеться по-елементам, тобто 8 клас рахунків не застосовується. Своєчасність визнання доходів встановлюється за датою підпису акту. Також було перевірено відповідність даних бухгалтерського обліку і фінансової звітності з даними бази даних Руслана та Опендатабот та не знайдено розбіжностей.

Пропонуємо підприємству повністю перейти на електронний документооборот, оскільки це підвищить швидкість роботи та не буде витрачатися зайве місце для зберігання документів в архіві.

Заробітна плата нараховується на підставі затвердженого штатного розпису, згідно з наказами проводиться нарахування щомісячних премій за достроково завершений проєкт.

Заробітну плату розраховує окремий працівник. Заробітна плата нараховується відповідно КЗоТ – 2 рази на місяць з різницею не більше 14 робочих днів [40]. Ведуться такі рахунки обліку : 661, 663 (декрет), 651, 6411.

Також на підприємстві є «Положення по кадровій політиці ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ». Методи мотивації пропонує директор фірми та вони зазначені в положенні так: «Кар'єрний ріст, організація корпоративних розважальних заходів, нагорода за рішенням директора з попередньою рекомендацією безпосереднього керівника, за оцінкою якості роботи... » [41].

Кошти підзвіт видаються на відрядження відділу аудиту, для проведення інвентаризацій. Підставою відрядження є наказ, електроні квитки, проживання в готелі. Сплачуються всі витрати шляхом безготівкової оплати. Добові виплачуються на карту працівників.

Головний бухгалтер забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності, організовує

контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій. А безпосередньо директор додатково контролює та перевіряє.

Схема організації контролю за дотриманням нормативних актів з методології бухгалтерського обліку наведена на рисунку 2.6.

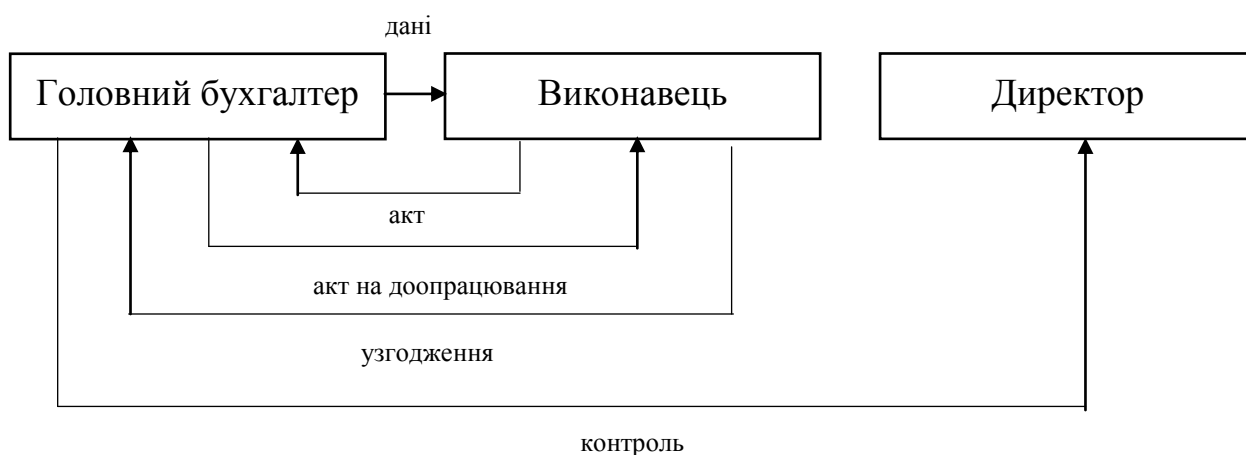

Рис 2.6 Організація контролю документів на підприємстві

Компанія є платником податку. Основою податкового обліку є дані бухгалтерського обліку. Податкові різниці не використовуються, оскільки підприємство має дохід менше 40 млн. грн. Об'єкт оподаткування податку на прибуток є фінансовий результат помножений на 18 %. Фінансовий результат від операційної діяльності визначається як різниця між сумою валового прибутку та інших операційних доходів та витрат. Прибуток підприємства розподіляється на виплату дивідендів засновникам.

Отже, система внутрішнього контролю за виконанням договірних взаємовідносин вдало працює. Для невеликої компанії організаційна структура є оптимальною. Функція контролю наявна, бо директор особисто підписує договори. ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» дотримується всіх вимог законодавства, а також розробило посадові інструкції й різні положення компанії для регулювання відносин зі співробітниками. Пропонується переходити повністю на електронний документообіг та почати вести облік витрат таким чином, щоб можна було відокремити собівартість послуг для більш детального аналізу змін рентабельності кожного департаменту окремо

2.3. Методичні підходи до оцінювання ризиків аудиторської діяльності

Метою оцінки ризику аудиторською діяльністю для аудиторів повстає розробка методики для визначення відсотка ймовірного ризику при виконанні аудиторських процедур для отримання достатніх та належних аудиторських доказів для видання правдивих висновків щодо діяльності підприємства та встановлення прийнятного рівня аудиторського ризику [42].

Алгоритм оцінки ризику аудиторської діяльності можна представити у вигляді послідовних дій.

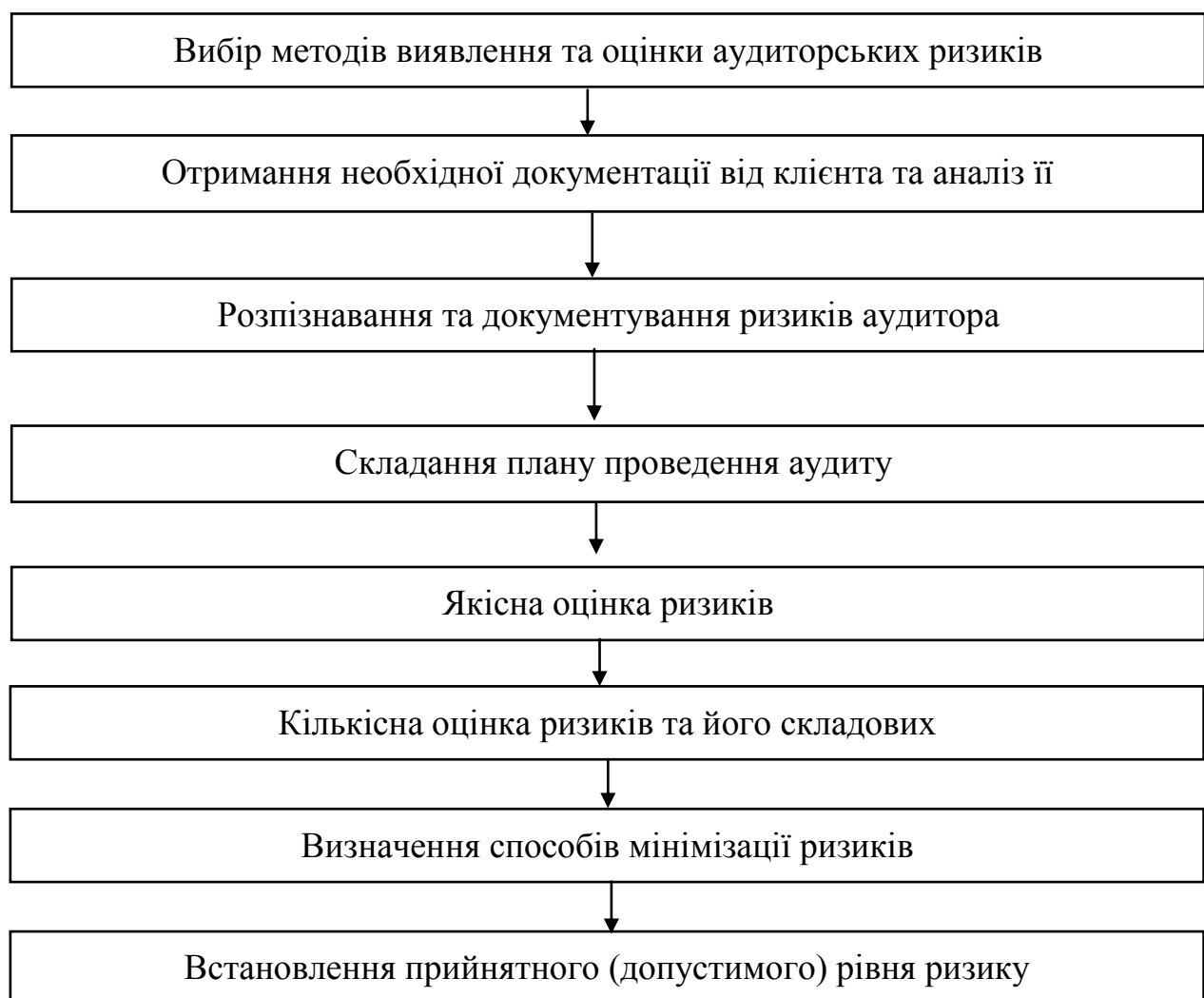

Рис 2.7 Алгоритм виявлення аудиторського ризику

На підставі аналізу щодо визначення суттєвих статей фінансової звітності та статей, які можуть мати потенційні викривлення на рівні класу операцій, залишків рахунків та розкритті інформації проводиться детальне вивчення складових таких статей, визначені їх основні характеристики. Також отримується розуміння положень облікової політики компанії. Ця інформація використовується для врахування результатів розуміння складу та характеру статей фінансової звітності компанії при формуванні висновків з оцінки ризику суттєвого викривлення через отримання розуміння клієнта та його середовища, та при складанні стратегії та плану аудиту.

Найпопулярнішими методами виявлення ризику аудиторської діяльності є горизонтальний та вертикальний аналіз статей звіту про фінансовий стан (балансу) та звіту про фінансові результати.

Для горизонтального аналізу проводиться розрахунок змін в абсолютному та відсотковому виразі сум за статтями фінансової звітності та звіту про фінансові результати протягом визначеного періоду, зазвичай за останні три роки. А для вертикального аналізу проводиться розрахунок структурних змін показників Балансу та звіту про фінансові результати в динаміці за визначений період. Аналізується на предмет встановлення суттєвих змін, нетипових змін. Визначені ті, які потребують пояснень з боку управлінського персоналу. Потім потрібно отримати пояснення від управлінського персоналу – головного бухгалтера та директора компанії з яких причин відбулись зміни та врахувати результати аналізу при формуванні висновків з оцінки ризику суттєвого викривлення через отримання розуміння клієнта та його середовища, та при складанні стратегії та плану аудиту [43].

На підставі отриманої останньої фінансової звітності розраховуються основні коефіцієнти платоспроможності, ліквідності та рентабельності компанії.

Таблиця 2.1

Аналіз динаміки основних показників діяльності компанії

Показники	Формула для розрахунку	Джерело інформації (формула для розрахунку)	Нормативне значення (рекомендоване)
Аналіз ліквідності			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності:	Каб.л.= (Грошові кошти + Поточні фінансові інвестиції)/ Поточні зобов'язання	Каб.л.=ф.1(р.1165+1160)/ф.1р.1695	0,2-0,35
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Кшл = (Оборотні активи - Запаси - Витрати майбутніх періодів) / Поточні зобов'язання	Кшл = (ф.1р.1195 - ф.1р.1100 - ф.1р.1170) / ф.1р.1695	>0,5
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	Кпокр. = Оборотні активи / Поточні зобов'язання	Кпокр. = ф.1 р.1195 / ф.1 р.1695	>1
Чистий оборотний капітал (тис. грн.)	ЧОК = Оборотні активи - Поточні зобов'язання	ЧОК = ф.1р.1195 - ф.1.р.1695	>0
Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості)			
Коефіцієнт автономії	Кавт = Власний капітал / Баланс	Кавт = ф.1р.1495 / ф.1р.1900	>0,5
Коефіцієнт покриття зобов'язань власним капіталом (фінансування)	Кп = Залучений капітал / Власний капітал	Кп = (ф.1р.1595 + ф.1р.1695 + ф.1р.1700 + ф.1р.1800) / ф.1р.1495	>0,1
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	К заб.вл.обор.з. = (Оборотні активи- Поточні зобов'язання) / Поточні зобов'язання	К заб.вл.обор.з. = (ф.1 р.1195 - ф.1 р.1695) / ф.1 р.1695	>0,1

Показники	Формула для	Джерело інформації (формула	Нормативне
Аналіз рентабельності			
Коефіцієнт рентабельності продукції	Кр.прод = Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	Кр.прод. = ф.2 р 2000 / (ф.2 р.2050)	>0, збільшення
Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності	Кр.операц д = Результат операц. діяльності/Всі операційні витрати	Кр.прод. = ф.2 р 2190 / (ф.2 р.2050+2130+2150+2180)	>0, збільшення
Коефіцієнт рентабельності діяльності	Кр.діяльн.= Чистий прибуток / Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Кр.діяльн. = ф.2 р 2350 / (ф.2 р.2000)	>0, збільшення
Коефіцієнт рентабельності діяльності	Кр.діяльн. = Непокритий збиток / Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Кр.діяльн. = ф.2 р 2355 / (ф.2 р.2000)	>0, збільшення

В основному, на практиці аудитор цим аналізом при «хороших обставинах» перевіряє та намагається дійти до наступних висновків:

– стан компанії є ліквідним, це вказує на те що компанія спроможна сплачувати свої поточні борги, проте коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на те, що компанія не використовує зароблені кошти у повному обсязі;

– всі коефіцієнти відповідають нормативним значенням, та вказують на те, що компанія не залежить від залучених коштів, та може своєчасно виконувати свої зобов'язання;

– реалізація продукції є рентабельною, коефіцієнти показують зростання рентабельності компанії у цілому [44].

Також є методика виявлення ризиків за допомогою розрахунку фінансових співвідношень між різними статтями фінансової звітності компанії. На підставі отриманої останньої фінансової та іншої звітності, регістрів обліку (рах. 70, 79, 90, 92, 93 тощо) проводиться розрахунок фінансових співвідношень між різними статтями фінансової звітності Компанії, з метою виявлення незвичних або неочікуваних зв'язків, які можуть свідчити про наявність ризиків суттєвого викривлення, особливо ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства.

Аналізується співвідношення динаміки змін доходів та динаміки змін в товарній дебіторській заборгованості для ідентифікації таких ризиків: фіктивні продажі та шахрайство при наданні преференцій окремим покупцям (відстрочки платежу).

Розглядається співвідношення темпів змін доходу, запасів та кредиторської заборгованості для виявлення фіктивних продажів.

Розраховується відсоток рентабельності зростальним підсумком (за перший квартал, за півріччя, за 9 місяців та за весь рік) за даними фінансової звітності й співвідношення місячних оборотів по доходу та собівартості за операціями реалізації основної продукції (товарів, послуг) для виявлення можливих фіктивних продажів, маніпуляцій з обсягом та/або з цінами та маніпуляції з розподілом собівартості.

Розраховують співвідношення місячного обороту по рахунках обліку адміністративних витрат та витрат на збут для оцінки ризиків з фіктивних витрат або невірне визнання витрат в періоді.

Аналізується співвідношення нарахованої заробітної плати до кількості працівників (за даними звіту ЄСВ) за останні 2 роки для ідентифікації ризику маніпуляції з нарахуваннями заробітної плати.

Обов'язково для оцінки ризиків робиться звіт за результатами ознайомлення з робочими документами попереднього аудитора, якщо цей

аудит не перший у компанії [45]. Для цього звіту аудитор має зв'язатися з попереднім аудитором, отримати документи та відповіді на такі запитання для оцінки можливого неврахованого ризику: Чи була модифікація Звіту незалежного аудитора, якщо так з яких питань? Який показник було використано при визначенні суттєвості? Чи змінився показник суттєвості наприкінці аудиту? Чи був присутній аудитор (група з аудиту) під час проведення інвентаризації для підтвердження запасів та наявності основних засобів? Чи підтверджені актами звірки залишки компанії за дебіторською та кредиторською заборгованостями й на банківських рахунках компанії? Чи були застосовані альтернативні процедури у випадку розбіжностей або неотриманні актів звірки за дебіторською та кредиторською заборгованостями й на банківських рахунках компанії? Чи були труднощі в проведенні зовнішніх звірок з дебіторами кредиторами чи банківськими установами? Чи були підтверджені та яким способом доходи й витрати компанії? Який був перелік основних питань аудиту? Чи були проблемні питання, що пов'язані з операціями з пов'язаними сторонами? Чи були питання, що пов'язані з безперервністю діяльності компанії, або чи ідентифіковані події та умови, що створюють суттєві невизначеності? Який перелік питань, потребували додаткових консультацій або залучення експерту? Чи були розбіжності в облікових підходах з керівництвом?

Всі ці питання допомагають зрозуміти на що треба приділити більш пильну увагу, можливо на які процедури може бути більше витрати часу через проблеми отримання звірок.

Ще подібним до попереднього методу використовується аналіз не виправлених викривлень та рекласифікацій попереднього періоду. Для прикладу він може виглядати наступним чином:

Таблиця 2.2

Приклад переліку не виправлених викривлень та рекласифікацій
попереднього періоду

Розділ аудиту	Опис викривлення	Висновки аудитора щодо викривлення (модифікація / питання контролю)	Подальші дії для поточного аудиту
Аудит необоротних активів	За результатами перевірки документів з формування вартості об'єктів необоротних активів встановлено некоректне оформлення актів на проєктні роботи - акти містять некоректні посилання на пункти договорів, розбивка вартості послуг за актами не відповідає предмету договору.	модифікацій не було, питання контролю за оформленням первинних документів	підвищена увага за оформленням первинних документів
Аудит оборотних активів	в окремих випадках є зауваження щодо оформлення первинних документів, а саме усі документи з боку отримувача підписані директором підприємства.	помилка несуттєва, питання контролю	звернути увагу на оформлення первинних документів
Аудит кредиторської заборгованості	Компанія має значні суми кредиторської заборгованості за отриманими поворотними безвідсотковими фінансовими допомогами. Відповідно до умов договорів термін повернення коштів визначений моментом пред'явленням вимоги	питання контролю на можливих податкових ризиків	приділити увагу під час виконання процедур з аудиту кредиторської заборгованості

Розділ аудиту	Опис викривлення	Висновки аудитора щодо викривлення (модифікація / питання контролю)	Подальші дії для поточного аудиту
	Позикодавця, тобто без чіткої дати. Це дозволяє вважати таку отриману позику короткостроковою та без можливості розрахувати суму дисконту, оскільки невідомий показник кількості періодів запозичення.		
Аудит заробітної плати	Розбіжності між даними електронного кабінету Компанії та даними обліку щодо сум перерахованого єдиного соціального внеску.	розбіжності з'ясовано	приділити увагу під час виконання процедур з аудиту заробітної плати
Аудит податків	- За результатами аналізу показників фінансової та податкової звітності Компанії, ідентифіковано виконання 2-х критеріїв високого ступеня ризику та 3-х критеріїв середнього ступеня ризику. - За результатом перерахунку встановлені розбіжності в показниках декларації та даних фінансової звітності.	питання контролю на можливих податкових ризиків	приділити увагу під час виконання процедур з аудиту податків
Аудит витрат	Компанією не створено забезпечення витрат на аудит поточного року, який формується відповідно до Відповідно до ст. 14	несуттєво для статей фін звітності та розуміння ФЗ у	приділити увагу під час виконання процедур з аудиту витрат

Розділ аудиту	Опис викривлення	Висновки аудитора щодо викривлення (модифікація / питання контролю)	Подальші дії для поточного аудиту
	Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» №996 від 16.07.1999 року.	цілому	

Отже, всі процедури з оцінки ризиків аудиторської діяльності направлені на отримання загального розуміння клієнта, ідентифікацію й оцінку ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки на рівні фінансового звіту та тверджень, отримання загального розуміння законодавчої бази, яка стосується суб'єкта господарювання, дотримання суб'єктом господарювання її вимог для складання загальної стратегії та плану подальших процедур аудиту у відповідь на оцінені ризики.

Висновки до другого розділу

Отже, аналіз діяльності ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» показав, що компанія стрімко розвивається, нарощує свої обороти, справляється зі всіма труднощами у вигляді пандемій та повномасштабної війни та не збирається здаватися. Швидко підлаштовується під зовнішні обставини, вміє навчити та ввести в курс діла нових співробітників та вироблена тенденція до постійного навчання та самовдосконалення професіоналів. Має дуже позитивну репутацію та рекомендації від клієнтів.

Система внутрішнього контролю за виконанням договірних взаємовідносин вдало працює. Для невеликої компанії організаційна

структура є оптимальною. Функція контролю наявна, бо директор особисто підписує договори. ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» дотримується всіх вимог законодавство, а також розробило посадові інструкції й різні положення компанії для регулювання відносин зі співробітниками. Пропонується переходити повністю на електронний документообіг та почати вести облік витрат таким чином, щоб можна було відокремити собівартість послуг для більш детального аналізу змін рентабельності кожного департаменту окремо.

Всі процедури з оцінки ризиків аудиторської діяльності направлені на отримання загального розуміння клієнта, ідентифікацію й оцінку ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки на рівні фінансового звіту та тверджень, отримання загального розуміння законодавчої бази, яка стосується суб'єкта господарювання, дотримання суб'єктом господарювання її вимог для складання загальної стратегії та плану подальших процедур аудиту у відповідь на оцінені ризики.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИЯВЛЕННЯ РИЗИКІВ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Автоматизація процесу аудиту за допомогою нової вузькоспеціалізованої програми

Наразі, для оцінки ризиків, проведення аудиту та оформлення робочих документів використовується Excel. Кожен рік, влітку, коли аудиторської роботи не так багато, повстає питання автоматизації. Аудитори постійно шукають шляхи спрощення роботи та зменшення непотрібної ручної праці. Для цього розробляються спеціальні макети для кожного робочого документу, щоб хоча б якогось зменшити витрати часу на корпоративне оформлення документів фірми. Також все більше занурюються у вивчення нових формул та «фішок» Excel, які можуть значно допомогти в роботі.

На рис. 3.1 запропоновані основні напрямки зниження ризику аудиторської діяльності.

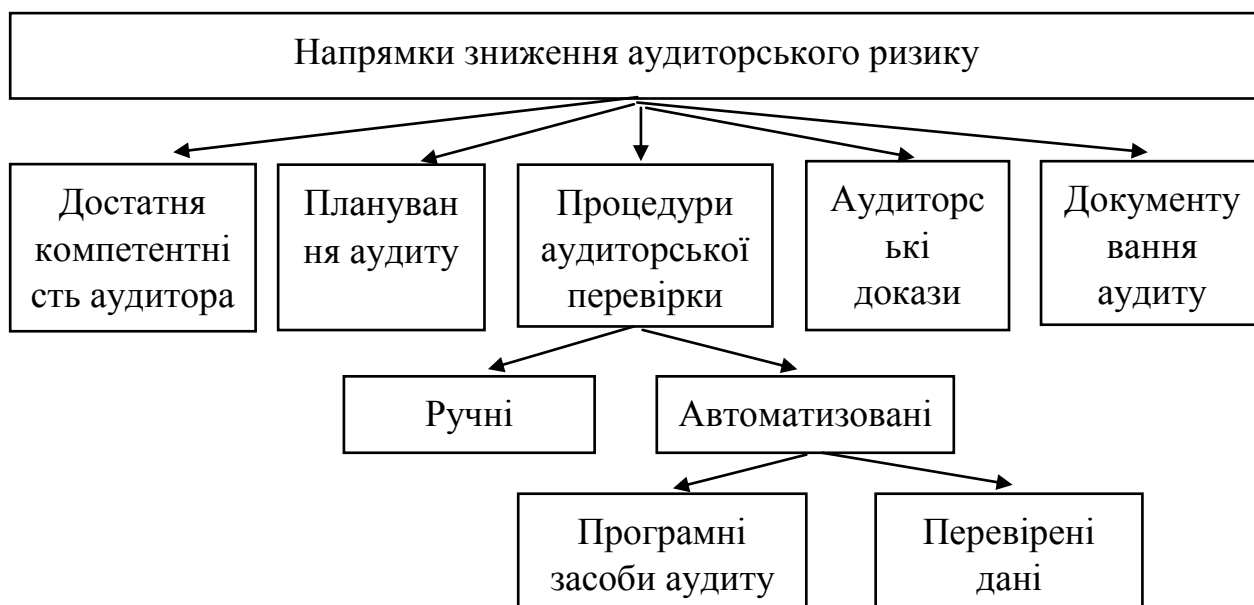

Рис. 3.1. Основні напрямки зниження аудиторського ризику

Наявність на підприємстві автоматизованої інформаційної системи і оцінка аудиторського ризику, пов'язаного з використанням автоматизованих

інформаційних систем, впливають на склад і глибину аудиторських процедур, які потрібно виконати на дослідженому об'єкті. Тому планування аудиту в комп'ютерному середовищі має свої особливості [46].

Постійний пошук інструментів підвищення ефективності роботи приводить до висновку, що для аудиторів давно вже потрібна спеціальна програма, яка змогла б автоматично виконувати певні дії. Через те, що попит на аудит підвищується, а працівників постійно не вистачає, встає питання о зменшенні ручної обробки даних аудиторами.

Який все ж таки функціонал повинен бути у вузькоспеціалізованій програмі для аудиторів, щоб на неї перейшли всі працівники аудиторської діяльності? По-перше, програма повинна бути зручною, мати простий інтерфейс та інтуїтивно зрозуміле меню. Логічною буде думка, що аудитори відмовляться переходити на нову програму, якщо в ній буде складно розібратися, незручне використання та недостатній функціонал.

Так ми переходимо до другого фактору: програма повинна володіти всіма функціями, які необхідні для оцінки ризиків аудиторської діяльності, складання плану аудиту та безпосередньо проведення аудиторської перевірки. Тобто, повинна бути можливість реалізувати будь-який варіант організації перевірки та підходу до робочих документів.

Втретє, програма повинна бути написана за Міжнародними стандартами аудиту і повністю їм відповідати. Потрібен готовий комплект робочих документів, аудиторських процедур та ризиків. У програму треба включити методику аудиту з необхідним комплектом робочих документів, типовими ризиками, засобами контролю та потенційними порушеннями.

Вчетверте, потрібно розробити просте налаштування власної методики аудиту. Тому що у кожній аудиторській фірмі є свої методики, внутрішні стандарти, індивідуальне професійне судження та бачення, як повинна проходити якісна перевірка. Налаштування повинно бути не складніше, ніж робота в Excel. Тобто програма повинна дозволяти аудиторській компанії створити власну методику аудиту на базі запропонованих. При розробці

програми програмістам треба поставити конкретне завдання – зробити програму максимально гнучкою та налаштування під будь-яку методику аудиту. В ідеалі, вбудовану у програму методику аудиту можна скопіювати та налаштувати під особливості роботи аудиторської фірми, додати нові процедури та робочі документи, аудиторські ризики та інші об'єкти. Додати до цього всього можливість створення власної бази порушень та її використання під час документування виявлених порушень.

Ще було б непогано мати можливість вбудовування власних робочих документів (без макросів) та їх налаштування на автоматичне заповнення (Word, Excel) практично будь-якими змінними та даними бухгалтерського обліку (проводки, сальдо). Використовувати багато змінних, зокрема створення власних змінних. Прописати, щоб програма вміла схилити змінні відмінками (ПІБ, посада тощо). І обов'язково додати можливість використовувати у своїх робочих документах дані звітності, дані оборотно-сальдову відомість, інформацію про проводки та сальдо.

Обов'язково повинна бути присутня технічна підтримка, регулярне оновлення програмного забезпечення, можливість доопрацювання системи з урахуванням конструктивних побажань користувачів. З оновленнями може Розширюватися функціонал програми, зокрема з ініціативи користувачів. Наприклад, розробити функціонал вебсервісу з надання аудиторами документів і конвертера звітів 1С.

Найактуальніше під час воєнного стану постає повстання можливості роботи віддалено. Через те, що все більше працівників наразі працюють із дому, бояться зайвий раз виїжджати кудись, то для аудиторської програми важливо розробити групову організацію роботи програми через мережу, через RDP (віддалений робочий стіл) і через Інтернет.

Аудиторська діяльність базується на конфіденційній інформації, Тому обов'язково треба передбачити захист роботи програми сертифікатом (підключення до сервера та передача даних між клієнтом та сервером

захищається сертифікатом) та додати можливість підписання документів електронним підписом.

Аудиторам вкрай необхідна можливість гнучкої настройки прав доступу користувачів. Щоб можна було реалізувати практично будь-які побажання користувачів, включаючи заборону зміну аудиторських доказів після випуску аудиторського висновку, передачі проєкту до архіву, внесення змін помічниками аудиторів, коли їх робота в даному проєкті завершена, а також обмежений доступ до проєкту особам, які не є робочою групою.

Корисно було б мати налаштування прав для підрядників (наприклад, підряднику можна надати доступ до певного проєкту, але обмежити перегляд іншої інформації (наприклад, список клієнтів, співробітників, проєктів тощо)).

Для зручного завантаження даних бухгалтерського обліку до аудиторської програми потрібно придумати способи завантаження/перетворення даних. Щоб завантажені дані використовувалися для формування робочих документів, у тому числі за результатами аудиторської вибірки:

- вивантаження даних із 1С зовнішніми обробками;
- інтеграція аудиторської програми та 1С (пряме підключення та формування звітів 1С прямо у програмі), включаючи відкриття документів 1С з аудиторської програми;
- завантаження даних із файлів Excel, включаючи завантаження журналу операцій та залишків;
- майстер конвертації (перетворення) звітів 1С (картка рахунку, оборотна-сальдова відомість по рахунку, звіт з проводок) у плоску таблицю для завантаження в процедури аудиту.

Оскільки оцінка ризиків аудиторської діяльності дуже пов'язана з планом проведення аудиту і багато однакових даних використовуються в декількох перевірках, то виручив би зручний механізм перехресних посилань (налаштування посилань на інші робочі документи, процедури, ризики,

засоби контролю, порушення). Автоматичне заповнення робочих документів даним бухгалтерського обліку, у тому числі й документів, створених користувачами самостійно без програмування значно зменшило б час на непотрібну рутину роботи.

Для аудиту важливий дуже важливий управлінський контроль, тому було б корисно мати в спеціалізованій програмі одразу звіти для управління проєктами з аудиту. Щоб у програмі були вже передбачені зручні звіти для оцінки виконання проєктів з аудиту. Адже, звіти дозволяють отримати узагальнену інформацію щодо кількох проєктів, проаналізувати хід їх виконання. Можливість розробляти індивідуальні звіти для користувачів. Звіти дозволяють узагальнити інформацію, яка є у базі програми.

Модульність архітектури дозволяє розширювати можливості програми у більшості випадків не торкаючись "ядра" системи. Крім функціонала з аудиту, у програмі можна зробити такі корисні модулі:

- документи (документообіг);
- зайнятість співробітників (можна проаналізувати зайнятість (трудовитрати) по проєкту та виду робіт);
- завдання та доручення керівника;
- замовлення клієнтів, комерційні пропозиції;
- облік клієнтів та документування взаємодії з клієнтами (події, дзвінки, відправлення листів електронною поштою тощо).

Немало важливою складовою програми є доступна вартість програми. Адже, багато засновників не бажають сплачувати багато коштів за користування програмою. Для малих аудиторських організацій потрібно передбачити спрощену версію. Адже, для них може бути досить й обмеженого функціонала.

Отже, у будь-якому випадку спеціалізована аудиторська програма дуже потрібна в наш час, щоб заощаджувати велику кількість часу на невиконані рутинної роботи, яку можна автоматизувати. А краще цей час присвятити

саморозвитку, більш досконалого вивчення нормативно-правової бази й, звичайно, більш пильно провести аудит підприємства.

3.2. Додаткові методи виявлення ризиків аудиторської діяльності

Додатковим методом оцінки ризиків аудиторської діяльності може стати виявлення ризиків шляхом розуміння облікових оцінок у фінансовій звітності.

На підставі отриманої останньої фінансової звітності компанії проводиться ідентифікація облікових оцінок для звітності поточного року, що перевіряється. З урахуванням відповідей керівництва на запит щодо облікових оцінок та результатів обговорення з керівництвом ідентифікованих аудитором облікових оцінок.

В запиті можуть міститися питання щодо об'єктів обліку, до яких застосовуються облікові оцінки представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Перелік питань для запиту керівництву щодо облікових оцінок

Об'єкти обліку, до яких застосовуються облікові оцінки	
АКТИВИ	ЗОБОВ'ЯЗАННЯ
Термін корисного використання основних засобів	Забезпечення майбутніх витрат і платежів
Метод амортизації основних засобів	Забезпечення виплат відпусток
Ліквідаційна вартість основних засобів	Актuarні припущення щодо виплат працівників
Попередня оцінка на демонтаж, переміщення та відновлення території	Забезпечення виплат по закінченні зайнятості
Оцінка багатокомпонентних основних засобів	Забезпечення гарантійних зобов'язань
Оцінка інвестиційної нерухомості	Забезпечення реструктуризації
Нерухомість або обладнання, утримувані для продажу	Забезпечення виконання зобов'язань за обтяжливими

Об'єкти обліку, до яких застосовуються облікові оцінки	
	контрактами
Права користування землею	Оцінка умовних активів та зобов'язань
Оцінка об'єкта оренди, коли платежі залежать від майбутніх умов	Відстрочені податкові зобов'язання
Припустима ставка відсотка при оренді	Складні фінансові інструменти, які не продаються та не купуються на активному та відкритому ринку
Амортизація нематеріальних активів (термін корисної експлуатації)	Зобов'язання, придбані при об'єднанні бізнесу
Оцінка активів і зобов'язань при придбанні бізнесу, а також гудвілу	Припинена діяльність (оцінені збитки від продажу активів)
Відстрочені податкові активи	Забезпечення на покриття витрат, пов'язаних з врегулюванням та виконанням судових спорів, в т.ч. за податками
Резерв сумнівних боргів/Очікувані кредитні збитки	Зобов'язання за контрактом (МСФЗ 15)
Оцінка застосованих ставок дисконтування	ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ
Втрати від знецінення запасів	Дохід, від виконання будівельного контракту, визнаний у звітному періоді, виходячи зі ступеня завершеності робіт
Метод списання запасів	Очікувані збитки за незавершеними будівельними контрактами
Амортизаційний період витрат майбутніх періодів	Ступінь завершеності наданих послуг
Справедлива вартість інвестицій та боргових цінних паперів	ЗАГАЛЬНІ
Фінансові інструменти - оцінка справедливої вартості	Операції між пов'язаними сторонами (групування та оцінка заборгованості, ціни та умови)
Актив за контрактом (МСФЗ 15)	Операції, які передбачають обмін активами або зобов'язаннями між незалежними сторонами без грошової компенсації

За професійним судженням, визначається ступінь залежності облікових оцінок від суб'єктивності чи упередженості управлінського персоналу,

визначена оцінка їх невід'ємного ризику, вагомості та пов'язаності з ризиком шахрайства, а також визначається, на які твердження фінансової звітності вона зазнає впливу [47].

Як можна детальніше це розглянути? Перевіряється як встановлюється термін корисного використання основних засобів. Чи залежить облікова оцінка від суб'єктивності, чи упередженості управлінського персоналу або передбачає невизначеність, яку важко (неможливо) підтвердити? Якщо ні, терміни встановлюються відповідно до Податкового Кодексу України, що визначено обліковою політикою, то ризику немає. Важливо, щоб методи амортизації основних засобів регулювались обліковою політикою, в ній повинен бути прописаний цей пункт. Ліквідаційна вартість основних засобів повинна встановлюватися регламентом. Нерухомість або обладнання, утримувані для продажу частіше за всього рахуються за справедливою вартістю. Права користування землею підтверджуються первинними документами. Амортизація нематеріальних активів (термін корисної експлуатації) встановлюється або обліковою політикою або Податковим Кодексом України. Добре, коли компанія утворює резерв сумнівних боргів/очікувані кредитні збитки через матрицю оцінювальних резервів, спираючись на свій минулий досвід виникнення кредитних збитків, скоригованих з урахуванням прогнозних факторів, специфічних для позичальників, і загальних економічних умов.

Оцінка застосованих ставок дисконтування повинна застосовувати процентну ставку запозичень в комерційних банках України відповідно до інформації сайту Національного Банку України [48].

Потім потрібно врахувати результати аналізу та розуміння облікових оцінок, ідентифікованих у фінансовій звітності, оцінку вагомості та чутливості ризику їх викривлення, впливу на твердження фінансової звітності при узагальнених ризиків, а також при складанні стратегії та плану аудиту.

Які ще можуть бути ризики, на котрі варто звертати увагу? Економічна залежність від різних обставин – це може бути загрози безперервності діяльності: прострочена кредиторська заборгованість. Галузь є високоризикованою, небезпечною або є предметом жвавої полеміки/дискусії в політиці – штрафи за порушення законодавства. Це також потрібно перевіряти, для цього можна скористуватися Єдиним державним реєстром судових рішень та знайти які були справи по цій компанії [49]. Коли ми бачимо швидке зростання або рентабельність є нетиповою порівняно з іншими суб'єктами в тій самій галузі, то треба перевірити чи не завищені доходи та результати діяльності. Якщо в галузі відбувається консолідація, наприклад об'єднання/злиття у бізнес-групи або висока конкуренція через наявність на ринку товарів/послуг нижчої вартості, то треба розглянути знецінення залишків товарно-матеріальних цінностей, знецінення основних засобів; прострочена дебіторська чи кредиторська заборгованість. Якщо високий ступінь конкуренції або перенасичення ринку, то може бути втрата покупців; знецінення залишків товарно-матеріальних цінностей або знецінення основних засобів. Коли компанія впроваджує нові продукти/послуги або нові напрямки бізнесу вимагають значних видатків на дослідження та розробки, потрібно розглянути суттєві втрати на дослідження та розробки.

При змінах в логістичному ланцюжку потрібно дослідити чи не завищені витрати на логістику (доставлення; збут). Якщо є підозри щодо можливого шахрайства або порушення дотримання вимог, скоєні третіми особами або персоналом клієнта це може викликати виникнення кредиторської заборгованості по штрафним санкціям. Якщо у компанії надмірно складна структура або здійснюються операції, які можуть бути використані для приховування викривлення доходів або активів, складний розподіл управлінських повноважень чи важко залучити до роботи кваліфікований персонал, то таким чином вона може приховувати шахрайство. Про маніпуляції у фінансовій звітності (в т.ч. розкритті у

примітках) може свідчити те, що клієнт є суб'єктом публічного інтересу господарювання та перебуває у фокусі уваги органів влади/засобів масового інтересу.

Також потрібно звертати на такі маніпуляції з необоротними активами:

- фінансова оренда в обліку відображена як операційна: викривлення суми доходу та/або періоду його визнання через визнання фінансової оренди операційною; неналежна класифікація об'єкта оренди;

- наявність договорів оренди (орендар) – не визнання активів з права користування та орендних зобов'язань, викривлення суми фінансових витрат та/або періоду їх внесення;

- надання майна і забезпечення власних зобов'язань (або зобов'язань третіх осіб) як втрата контролю та невідповідне розкриття інформації;

- неналежні строки корисного використання основних засобів та нематеріальних активів, як ризик завищення/заниження періоду та суми амортизації та відповідних витрат, викривлення балансової вартості основних засобів та нематеріальних активів та витрат;

- наявність нематеріальних активів з невизначеним строком корисного використання, тобто не виконується аналіз наявності ознак зменшення корисності, завищення балансової вартості через невизнання збитків від зменшення корисності;

- значна балансова вартість основних засобів щодо яких відсутні проведення щодо накопичених збитків від зменшення корисності або переоцінок свідчить про те, що не виконується аналіз наявності ознак зменшення корисності, завищення балансової вартості через невизнання збитків від зменшення корисності. Або навпаки: не виконується переоцінка основних засобів з достатньою регулярністю так щоб балансова вартість суттєво не відрізнялася від тієї, що була б визначена із застосуванням справедливої вартості на кінець звітної періоду. Викривлення балансової вартості основних засобів.

Ще цікавим методом може стати оцінка ефективності середовища внутрішнього контролю клієнта по компонентах. Цим методом перевіряється відсутність й присутність в управлінського персоналу схильності до чесності та дотримання етичних цінностей. У компанії просять показати кодекс поведінки або подібний документ, який визначає очікувані стандарти та моральної поведінки. Перевіряється чи є політики та процедури, які забезпечують належну підготовку персоналу для розуміння кодексу поведінки (інструктаж, тренінг тощо). Визначається чи запровадженні будь-які запобіжні заходи, які направлені на усунення або зменшення ризиків та спокуси, що можуть підштовхнути персонал клієнта до нечесних, протизаконних або неетичних вчинків – це можуть бути підрозділи: внутрішнього аудиту та система безпеки. Чи існують політики й процедури, які дозволяють управлінському персоналу зрозуміти, що треба робити в разі неналежної поведінки підлеглих та виправдовуються очікування управління управлінського персоналу, що працівники будуть поводитися відповідно до встановлених політик і процедур, розуміння кодексу етичної поведінки в компанії?

Потім можна дізнатися некомпетентні працівники можуть бути найняті та/або працюють в компанії? Для цього управлінський персонал повинен мати відповідні вимоги щодо спеціальних навичок, досвіду і знань для працівників, які обіймають ключові посади та затвердити детальні посадові інструкції з детальним описом виконання посадових обов'язків [50].

Існує ризик поганого управлінського контролю, якщо ті, кого наділено найвищими повноваженнями, не є незалежними від управлінського персоналу та/або здійснюють недостатній нагляд за розробкою та ефективністю внутрішнього контролю чи управлінський персонал не встановив належних структур нагляду, процес звітування та не визначив повноваження та відповідність щодо досягнення його цілей.

Запропоновані методичні основи виявлення ризиків узагальнені на рисунку 3.2.

Рис. 3.2. Удосконалений підхід до виявлення аудиторського ризику

Отже, можна ще багатьма способами, окрім загальновідомих методів провести оцінку аудиторського ризику. Важливо провести повний аналіз компанії, щоб нічого не пропустити, тим самим «оберегти» аудитора від хибного висновку. Вважаємо, наведені вище методи є найбільш охоплюючи різні сфери компанії та інформативними для планування подальшого аудиту.

3.3. Алгоритм оцінки аудиторського ризику за показником суттєвості

Першим етапом оцінювання ризику аудиторської діяльності є визначення суттєвості при плануванні. Поняття суттєвості стосовно аудиту фінансової звітності розглядається у наступному контексті: «ідентифіковані

під час аудиту викривлення та/або помилки, включаючи пропуски інформації, що перевіряється, є суттєвими, якщо вони окремо або в сукупності можуть вплинути на економічні рішення користувачів, які приймаються ними на основі фінансової звітності» [34].

Таким чином, під рівнем суттєвості розуміється те граничне значення викривлень (помилки, пропусків інформації тощо) у відображенні показників фінансової звітності, починаючи з якого кваліфікований користувач звітності з більшою мірою ймовірності не зможе використати показники річного звіту під час оцінки фінансового стану, результатів діяльності та руху грошових коштів об'єкта перевірки та не буде спроможний робити на її основі правильні висновки та приймати відповідні рішення.

Оцінка суттєвості окремих рахунків обліку, груп одно типових операцій об'єкта перевірки необхідна для визначення показників фінансової звітності, які підлягають перевірці, вибору відповідних аналітичних процедур, процедур по суті, які, за очікуванням, сукупно зменшать аудиторський ризик до прийнятно низького рівня [51].

Аудитор повинен визначати рівень суттєвості та її зв'язок з аудиторським ризиком та прогнозувати, які чинники можуть спричинити суттєві викривлення у звітності, що перевіряється.

Між суттєвістю та аудиторським ризиком існує зворотна залежність,

- чим вище рівень суттєвості, тим нижче прийнятний аудиторський ризик;
- чим нижче рівень суттєвості, тим вище прийнятний аудиторський ризик.

Суттєвість і аудиторський ризик розглядаються спільно протягом усього аудиту. Рішення, прийняті аудитором щодо суттєвості, являються основою для оцінки ризиків і визначення обсягу необхідних аудиторських процедур.

Таблиця 3.2

Залежність аудиторського ризику та рівня суттєвості

Аудиторський ризик	Рекомендований рівень суттєвості у % від відповідного базового показника
Низький	Верхня межа діапазону
Середній	Середній рівень діапазону
Високий	Найнижчий рівень діапазону

У зв'язку з обов'язком аудитора розглянути суттєвість як на рівні фінансової звітності в цілому, так і на рівні окремих класів операцій, залишків на рахунках та розкритті інформації, на етапі планування визначається:

- загальна суттєвість на рівні фінансової звітності в цілому,
- спеціальна суттєвість для окремих класів операцій, залишків на рахунках та розкритті інформації,
- суттєвість виконання (або суттєвість, що планується, або робочий рівень суттєвості) для фінансової звітності в цілому та для спеціальної суттєвості,
- індивідуально значущий елемент – грошова сума, вище або рівно якої окремі елементи будуть обиратися для окремого тестування
- очевидно незначна помилка – грошова сума окремого викривлення, яке не накопичуватиметься для подальшої оцінки.

Оскільки визначення рівня суттєвості покладають на професійне судження аудитора. Пропонуємо практичні рекомендації, які можуть стати приблизними стандартами та орієнтирами для полегшення роботи аудиторам.

При визначенні рівня суттєвості та виборі базових показників аудитор повинен застосувати професійне судження, виходячи зі специфіки фінансової діяльності об'єкта перевірки та завдань аудиторської перевірки фінансової звітності з точки зору основних користувачів звітності. Чинники, що можуть вплинути на вибір контрольного показника наведені на рисунку 3.3.

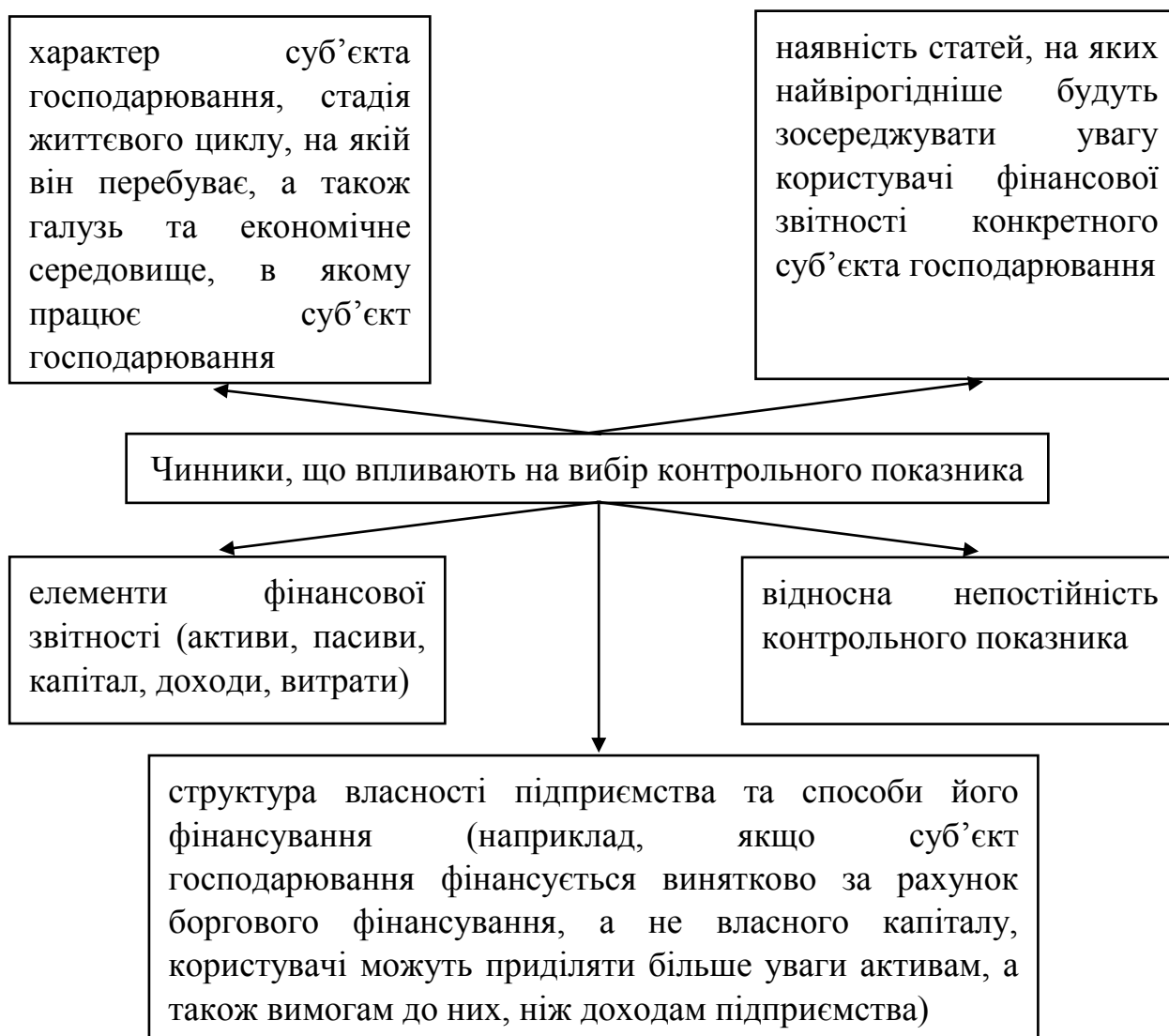

Рис. 3.3. Виокремлені чинники, що можуть вплинути на вибір контрольного показника

Слід враховувати, що, як правило, значення вартості активів та зобов'язань на кінець звітного періоду, яке відображується у балансі, значно менше величини статей звіту про фінансові результати за цей період. Отже, рекомендовано розраховувати рівень суттєвості, виходячи з показників балансу та з врахуванням показників звіту про фінансові результати.

Для розрахунку суттєвості на рівні фінансової звітності для мети планування пропонуємо використовувати таблицю 3.3.

Таблиця 3.3

Розрахунок суттєвості в залежності від базової суми контрольного показника

Базова сума контрольного показника	Розрахунок (сума +% від базової суми)		
	Сума, тис. грн.	Високий АР, % базової суми	Низький АР, % базової суми
<500.0 тис. грн.	0	4,50%	5,50%
від 500.0 тис. до 1.0 млн. грн.	1,25	2,50%	3,00%
від 1.0 до 5.0 млн. грн.	2,25	1,50%	2,00%
від 5.0 до 10.0 млн. грн.	7,5	0,50%	1,00%
від 10.0 до 50.0 млн. грн.	9,5	0,40%	0,80%
від 50.0 до 100.0 млн. грн.	19,5	0,30%	0,60%
від 100.0 до 500.0 млн. грн.	40	0,20%	0,40%
від 500.0 до 1000.0 млн. грн.	115	0,15%	0,25%
>1000.0 млн. грн.	185	0,10%	0,18%

Залежно від величини базової суми контрольного показника та оцінки аудиторського ризику, загальний рівень суттєвості визначається як відсоток від базової суми з додаванням фіксованого вартісного показника. Отримана величина округляється до двох значущих цифр.

На практиці, спочатку розглядається інформація для обрання контрольного показника. Для цього потрібно зрозуміти потенційних користувачів фінансової звітності компанії. Це можна зробити на прикладі таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Контрольний показник для визначення аудиторського ризику в залежності від потенційного користувача фінансової звітності

Потенційний користувач фінансової звітності	Сфера прийняття економічних рішень	Елементи фінансової звітності, які найвірогідніше будуть цікавити користувачів	Основний контрольний показник	Альтернативний контрольний показник
Власники	Рішення про необхідність збільшення розміру власного капіталу та/або можливість отримання дивідендів	Власний капітал, фінансові результати	прибуток до оподаткування	чистий дохід від реалізації продукції або сукупні активи (як правило найбільше значення)
Банки	Рішення про здатність суб'єкта господарювання повертати борги	Оцінка платоспроможності на підставі даних про оборотні активи, обсяги реалізації	сукупні активи	
Органи, що контролюють	Рішення про результативність діяльності Компанії	Фінансові результати, доходи	чистий дохід від реалізації продукції або сукупні активи (як правило найбільше значення)	
Потенційні інвестори	Рішення щодо привабливості інвестицій на підставі аналізу	Власний капітал, фінансові результати	прибуток до оподаткування	чистий дохід від реалізації продукції або сукупні активи (як

Потенційний користувач фінансової звітності	Сфера прийняття економічних рішень	Елементи фінансової звітності, які найвірогідніше будуть цікавити користувачів	Основний контрольний показник	Альтернативний контрольний показник
	ефективності діяльності Компанії, рівня прибутку тощо			правило найбільше значення)
Зовнішні кредитори	Рішення про можливість укладання договорів з постачання товарів, продукції, послуг тощо	Оцінка платоспроможності на підставі даних про оборотні активи, обсяги реалізації	сукупні активи	
Інші зовнішні користувачі			чистий дохід від реалізації продукції або сукупні активи (як правило найбільше значення)	

Потім аналізуються показники діяльності підприємства за попередні періоди щодо динаміки контрольних показників. Це можна оформити у вигляді таблиці 3.5. Розглянемо на прикладі даних ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ».

Таблиця 3.5

Динаміка контрольних показників

Показники / Рік	9 міс. 2021	2020	2019	2018	2017	2016
Чистий дохід від реалізації продукції (рядок 2000)	11 573	12 957	10 554	5 562	2 935	1 679
Співвідношення (поточний до попереднього)	-11%	23%	90%	89%	75%	x
Сукупні активи	8 127	7 042	4 870	719	388	585
Співвідношення (поточний до попереднього)	15%	45%	577%	85%	-34%	x
Прибуток до оподаткування	691	720	615	390	137	5
Співвідношення (поточний до попереднього)	-4%	17%	58%	185%	2754%	x

Після цього аналізуються додаткові фактори, які можуть мати вплив на вибір контрольного показника для проведення розрахунку суттєвості:

- характер підприємства, стадія життєвого циклу, на якій він перебуває (зростання, зрілість, спад тощо), а також галузь та економічне середовище, в якому працює підприємство;
- структура власності та способи фінансування (наприклад, якщо підприємство фінансується виключно позиковим капіталом, користувачі можуть приділяти увагу заставленим активам та будь-яким претензіям, ніж доходам і прибуткам);
- нестабільність можливого контрольного показника.

На підставі отриманої інформації, за професійним судженням обирається контрольний показник та відсоток до нього.

Таблиця 3.6

Обрання контрольного показника та відсотка до нього

Контрольний показник	Діапазон	Сума, тис. грн.
Прибуток до оподаткування	5-10%	691
Сукупні активи	0,5-3%	8 127
Чистий дохід від реалізації послуг	0,5-3%	11 573
Всього витрат	0,5-3%	10 882

Для розрахунку загальної суттєвості на рівні фінансової звітності в цілому визначається відповідний базовий показник та відсоток, застосовний до бази. Для визначення значення рівня суттєвості аудитор має обрати базові показники. В якості базових показників фінансової звітності підприємств, як правило виступають:

- сумарні доходи (за відрахуванням повернень та знижок);
- сумарні активи.

В якості базового показника обирається найбільша з двох зазначених величин. В ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» у фінансовій звітності за 9 місяців 2021 року найбільше значення чистого доходу від реалізації послуг, тому саме цей показник обирається контрольним. Цю інформацію потрібно обов'язково задокументувати в робочих документах аудитора. Пропонуємо це зробити у вигляді таблиці представленої нижче.

Таблиця 3.7

Обраний контрольний показник та відсоток до нього

Обраний контрольний показник	Застосований відсоток	Значення контрольного показника, тис. грн.	Інформація
Чистий дохід від реалізації продукції	0,5%	11 573	Фінансова звітність за 9 місяців 2021 р.

З врахуванням попередньої оцінки ризику суттєвого викривлення на рівні фінансової звітності в цілому, за професійним судженням, обираються та застосовуються відповідні відсотки при проведенні розрахунку суттєвості для виконання аудиторських процедур, допустимого викривлення та вочевидь незначного викривлення.

Суттєвість виконання (робоча суттєвість, або суттєвість, що планується) – це максимальна величина, прийнятна стосовно окремої сукупності. Застосування суттєвості виконання дозволяє застосувати загальну суттєвість на рівні окремої статті звітності, залишку на рахунку або розкриття інформації.

Фактично величина допустимого викривлення відображає припущення аудитора щодо можливих неідентифікованих помилок, викривлень та пропусків інформації тощо.

Як мінімум, суттєвість виконання застосовується у наступних випадках:

- стосовно значущих класів операцій, залишків на рахунках;
- в якості порогу при визначенні елементів найбільшої вартості у заданій сукупності;
- в якості параметра, що вводиться при визначенні репрезентативної вибірки.

Суттєвість виконання встановлюється на рівні 75% від суттєвості на рівні фінансової звітності в цілому, якщо є впевненість, що сумарна величина ідентифікованих помилок не перевищить 25% від загальної суттєвості. Але якщо за обставин конкретної аудиторської перевірки очікуються ризики вище низького, то величину суттєвості виконання потрібно відповідним чином скоригувати аж до мінімального значення – 50% від загальної. Рівень у 50% відсотків встановлюється також для перших аудитів.

Для визначення допустимого викривлення застосовуються наступні рекомендації залежно від ризику суттєвого викривлення (РСВ), які наведені в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Визначення допустимого викривлення

Оцінка РСВ	Поріг для допустимого викривлення	Кількість для тестування
Низький	95% від робочого рівня суттєвості	Мала
Середній	75% від робочого рівня суттєвості	Середня
Високий	50% від робочого рівня суттєвості	Велика

Очевидно незначна помилка відображає граничну межу, нижче якої ідентифіковані відхилення не складають інтересу, оскільки вони є явно не важливими для мети аудиту. Відповідно при підсумовуванні ідентифікованих викривлень ураховуються лише відхилення, які перевищують визначену величину очевидно незначної помилки. Очевидно незначна помилка, як правило, становить 1% від суттєвості виконання, але у будь-якому разі показник може бути встановлений за професійним судженням аудитора.

Таблиця 3.9

Приклад розрахунку показників суттєвості

Найменування показника	Застосований відсоток	Сума, тис. грн.	Діапазон
Суттєвість на рівні фінансової звітності у цілому	0,5%	57,87	в залежності від обраного контрольного показника та за професійним судженням аудитора
Суттєвість для виконання аудиторських процедур	65%	37,61	відсоток від суттєвості на рівні фін. звіт. в залежності від оцінки ризику суттєвого викривлення на рівні фін. звіт. в цілому
Допустиме викривлення	95%	35,73	95% від суттєвості для виконання аудиторських процедур
Вочевидь незначне викривлення	1,0%	0,38	1-5 % від суттєвості для виконання аудиторських процедур за професійним судженням аудитора

Тобто, алгоритм визначення суттєвості можна представити так:

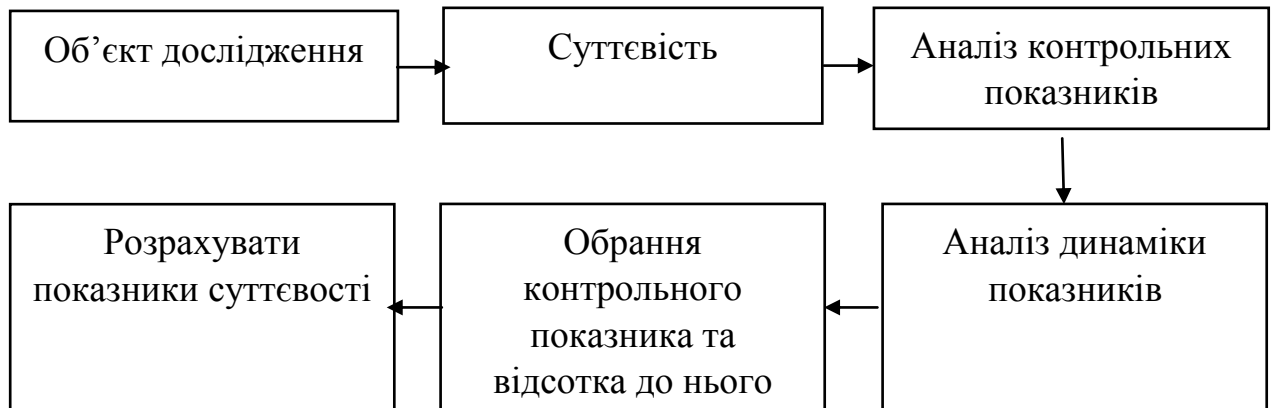

Рис. 3.4. Алгоритм розрахунку показника суттєвості

Після розрахунку показника суттєвості на рівні фінансової звітності треба визначити статі фінансової звітності для включення до плану аудиту. Для цього береться фінансова звітність за останній звітний період поточного року та визначаються статті фінансової звітності, суми за якими перевищують показник суттєвості на рівні фінансової звітності у цілому. За такими статтями аудиторські процедури плануються до проведення в повному обсязі. Визначені статті фінансової звітності, суми за якими не перевищують показник суттєвості на рівні фінансової звітності у цілому, проте перевищують показник суттєвості для виконання аудиторських процедур. За такими статтями аудиторські процедури плануються до проведення в обмеженому обсязі. Статті фінансової звітності, суми за якими не перевищують жодного з показників суттєвості, аналізуються на наявність потенційних викривлень на рівні класу операцій, залишку рахунків та розкритті інформації. Наявність можливого викривлення визначається за професійним судження аудитора. За такими статтями аудиторські процедури плануються до проведення в обмеженому обсязі.

Таким чином, запропонованими рекомендаціям та підказкам по визначення суттєвості може користуватися кожний аудитор. Це допоможе більш документально фіксувати свій вибір відсотків, а не просто говорити

«за професійним судженням». Вибір суттєвості стане більш обґрунтованим та визначеним. Вважаємо, що розроблений алгоритм стане методичним «порятунком» для будь-якого аудитора.

Висновки до третього розділу

Отже, спеціалізована аудиторська програма дуже потрібна в наш час, щоб заощаджувати велику кількість часу на невиконані рутинної роботи, яку можна автоматизувати. А краще цей час присвятити саморозвитку, більш досконалому вивченню нормативно-правової бази й, звичайно, більш пильно провести аудит підприємства.

Також можна ще багатьма способами, окрім загальновідомих методів провести оцінку аудиторського ризику. Важливо провести повний аналіз компанії, щоб нічого не пропустити, тим самим «вберегти» аудитора від хибного висновку. Вважаємо, наведені вище методи є найбільш охоплюючи різні сфери компанії та інформативними для планування подальшого аудиту.

Таким чином, запропонованими рекомендаціям та підказкам по визначенню суттєвості може користуватися кожний аудитор. Це допоможе більш документально фіксувати свій вибір відсотків, а не просто говорити «за професійним судженням». Вибір суттєвості стане більш обґрунтованим та визначеним. Вважаємо, що розроблений алгоритм стане методичним «порятунком» для будь-якого аудитора.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Аудиторський ризик дозволяє визначити ймовірність формування неправильної думки аудитора про вірогідність бухгалтерської звітності, що перевіряється, і, як наслідок, складання неправильного висновку за результатами перевірки.

Він поділяється на властивий ризик, ризик контролю та ризик не виявлення. Виявлення аудиторського ризику має велике значення для всього аудиту в цілому. Також пояснення причин, чому під час аудиту було застосовано певний підхід та певні аудиторські процедури, недостатньо без будь-якої документації для цих рішень. Тому необхідно обов'язково документувати процедури виявлення оцінки ризиків, які призводять до таких підходів до аудиту та процедур аудиту.

Всі аудитори застосовують вибіркочну перевірку фінансової звітності, що несе свій визначальний ризик, що також доказує, що аудит не може бути проведений з нульовим ризиком. Існує 2 методи відбору елементів вибірки: статистичний та не статистичний. Одиничні операції, кожна з яких по сумі рівна або перевищує плановий рівень суттєвості, підлягають обов'язковому включенню у вибірку. Для зменшення ризику потрібно правильно визначити обсяг вибірки, для забезпечення якісної оцінки стану об'єкту аудиту.

Тож, аудиторська діяльність регламентується низкою нормативно-законодавчих актів, але понад усе рекомендацій та регламентів представлені в Міжнародних стандартах аудиту, де можна знайти відповіді майже на будь-які питання стосовно вимог проведення аудиту.

Аналіз діяльності ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» показав, що компанія стрімко розвивається, нарощує свої обороти, справляється зі всіма труднощами у вигляді пандемій та повномасштабної війни та не збирається здаватися. Швидко підлаштовується під зовнішні обставини, вміє навчити та ввести в курс діла нових співробітників та вироблена тенденція до

постійного навчання та самовдосконалення професіоналів. Має дуже позитивну репутацію та рекомендації від клієнтів.

Система внутрішнього контролю за виконанням договірних взаємовідносин вдало працює. Для невеликої компанії організаційна структура є оптимальною. Функція контролю наявна, оскільки директор особисто підписує договори. ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ» дотримується всіх вимог законодавства, а також розробило посадові інструкції й різні положення компанії для регулювання відносин зі співробітниками. Пропонується переходити повністю на електронний документообіг та почати вести облік витрат таким чином, щоб можна було відокремити собівартість послуг для більш детального аналізу змін рентабельності кожного департаменту окремо.

Найпопулярнішими методами виявлення ризику аудиторської діяльності є горизонтальний та вертикальний аналіз статей звіту про фінансовий стан (балансу) та звіту про фінансові результати. Також розраховуються основні коефіцієнти платоспроможності, ліквідності та рентабельності компанії. Аналізується співвідношення динаміки змін різних статей фінансової звітності. Розглядається звіт попереднього аудиту та робиться аналіз не виправлених викривлень та рекласифікацій попереднього періоду.

Всі процедури з оцінки ризиків аудиторської діяльності направлені на отримання загального розуміння клієнта, ідентифікацію й оцінку ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки на рівні фінансового звіту та тверджень, отримання загального розуміння законодавчої бази, яка стосується суб'єкта господарювання, дотримання суб'єктом господарювання її вимог для складання загальної стратегії та плану подальших процедур аудиту у відповідь на оцінені ризики.

Набуло подальшого розвитку теоретико-методичні аспекти виявлення та оцінювання ризику шляхом запропонованого переліку напрямків його зниження шляхом використання автоматизованих інформаційних систем.

Виявлена потреба аудиторських підприємств у вузькоспеціалізованій програмі та визначені основні вимоги до її функціонала.

Удосконалено алгоритм виявлення аудиторського ризику за допомогою додаткових методів їх виявлення, таких як: дослідження облікових оцінок звітності, аналіз оцінки значущості та чутливості ризику викривлення облікових оцінок, перевірка економічної залежності від зовнішніх обставин, оцінка ефективності середовища внутрішнього контролю, оцінка управлінського контролю. Тож можна ще багатьма способами, окрім загальновідомих методів провести оцінку аудиторського ризику. Важливо провести повний аналіз компанії, щоб нічого не пропустити, тим самим «вберегти» аудитора від хибного висновку. Вважаємо, наведені вище методи є найбільш охоплюючи різні сфери компанії та інформативними для планування подальшого аудиту.

Ми в роботі запропонували алгоритм оцінки аудиторського ризику за показником суттєвості. При визначенні рівня суттєвості та виборі базових показників аудитор повинен застосувати професійне судження, виходячи зі специфіки фінансової діяльності об'єкта перевірки та завдань аудиторської перевірки фінансової звітності з точки зору основних користувачів звітності. Тому для обрання контрольного показника визначаються потенційні користувачі фінансової звітності компанії. На основі цього ми виокремили чинники, що можуть вплинути на його вибір. Розробили аналіз показників діяльності підприємства за попередні періоди щодо динаміки та проаналізували додаткові фактори, які можуть мати вплив на вибір контрольного показника для проведення розрахунку суттєвості. З врахуванням попередньої оцінки ризику суттєвого викривлення на рівні фінансової звітності в цілому навели приклади як обираються та застосовуються відповідні відсотки при проведенні розрахунку суттєвості для виконання аудиторських процедур, допустимого викривлення та вочевидь незначного викривлення. Розглянули як після розрахунку

показника суттєвості відбираються статі фінансової звітності для включення до плану аудиту.

Таким чином, запропонованими рекомендаціям та підказкам по визначенню суттєвості може користуватися кожний аудитор. Це допоможе більш документально фіксувати свій вибір відсотків, а не просто говорити «за професійним судженням». Вибір суттєвості стане більш обґрунтованим та визначеним. Вважаємо, що розроблений алгоритм стане методичним «порятунком» для будь-якого аудитора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белебеха І.О. Наукові підходи до методики визначення аудиторського ризику / І.О. Белебеха, Н.С. Акімова, Т.А. Наумова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2009. – Вип. 2. – С. 45–53. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2009_2_9.
2. Бережний Є.Б. Теоретичні та емпіричні підходи до визначення аудиторського ризику / Є.Б. Бережний // Бізнес Інформ. –2017. – № 12. – С. 365–369. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_12_56.
3. Бондар М. І. Оцінка ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму під час надання аудиторських послуг / М.І. Бондар, Т.А. Бондар // Незалежний аудитор. – 2013. – № 6. – С. 9–18. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Na_2013_6_4.
4. Гайдук Т.Г. Ризики в аудиторській діяльності, їх особливості та аналіз / Т.Г. Гайдук, О.Т. Олендій // Фінансовий контроль. – 2007. – № 4. – С. 55–64.
5. Ганущак-Єфіменко Л., Шевченко І. Теоретичні аспекти сутності аудиторського ризику в Україні. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21806/1/4Шевченко._тези.pdf
6. Здирко Н.Г. Теоретичні аспекти сутності аудиторського ризику в Україні / Н.Г. Здирко, К.В. Гордєєва / Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2010. – Вип. 7(1). – С. 502–508. – URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7\(1\)__65/](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7(1)__65/)
7. Аудит : підручник / [О.А. Петрик, В.О. Зотов, Б.В. Кудрицький та ін.] ; за заг. ред. О.А. Петрик. – К. : КНЕУ, 2015. – 498 с.
8. Проскуріна Н.М. Сутність дефініції "аудиторський ризик" і її роль при формуванні аудиторських процедур /Н.М. Проскуріна // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 19. – С. 27–30. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2010_19_8.

9. Станкевич Г. Аналіз аудиторських ризиків під час перевірки: практичний аспект. Аудитор України № 5 (234), 2015. URL: https://www.pspaudit.com.ua/files/stankevic_anna.pdf
10. Будько О.В. Аудит: конспект лекцій. – 2017. – 125 с. Електронний ресурс: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-z-kl47.pdf>
11. Гончарук Я.А. Аудит: навч. посібник / Я.А. Гончарук, В.С. Рудницький. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. - К.: Знання, 2007. - 443 с.
12. Осадча Н. Оцінка аудиторського ризику. S&P Agency 2022. URL: <https://sp.agency/otsenka-auditorskogo-riska/>
13. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/500889/mod_resource/content/1/Лекція%207.pdf
14. Узагальнена інформація з аудиторської практики для членів АПУ «Ідентифіковані ризики суттєвого викривлення та процедури у відповідь на них». – 39 с. URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2021/03/Узагальнена-інформація-з-аудиторської-практики-для-членів-АПУ.pdf>
15. Інструкція з організації та здійснення внутрішнього контролю в Національному агентстві з питань запобігання корупції. 2020. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/instruktsiya-z-organizatsiyi-ta-zdijsnennya-vnutrishnogo-kontrolyu-v-natsionalnomu-agentstvi-z-pytan-zapobigannya-koruptsiyi/>
16. Томчук О.В. Застосування професійного судження аудитора в контексті розвитку міжнародних стандартів аудиту /О.В. Томчук, В.Ю. Фабіянська // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2018. – № 1. – С. 68–81.
17. Аналіз типових помилок, які були виявлені під час зовнішніх перевірок системи контролю якості, проведених відповідно до вимог Положення про зовнішні перевірки системи контролю якості аудиторських послуг, затвердженого рішенням Аудиторської палати України від 30.10.2014

№ 302/9 (зі змінами) до набрання чинності Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». – Опубліковано на виконання рішення Ради АПУ від 21.02.2019 р. (протокол № 8), - 42 с. URL : <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Аналіз-типових-помилоч.pdf>

18. Міністерство фінансів України. Методологічні Вказівки З Внутрішнього Аудиту В Державному Секторі України, - 2019, - 162 с. URL : <https://mof.gov.ua/storage/files/METHOD%20VKAZIVKY%202019.pdf>

19. Фабіянська В.Ю. Комп'ютерний аудит в Україні в контексті вимог європейського законодавства / В.Ю. Фабіянська, А.М. Бельдій / Облік і фінанси. – 2019. – № 3 (85). – С. 129–137.

20. Аудит: методика і організація: навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, Ю. І. Мізік, О. О. Конопліна; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. –2-ге вид., перероб. і доп. –Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. –319с.

21. Електронний лекційний курс З АУДИТУ – URL: <http://194.44.152.155/elib/local/438.pdf>

22. URL: https://pidru4niki.com/91170/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/priyomi_auditorskogo_vibirkovogo_kontrolyu_vidi_auditorskoyi_vibirki

23. URL: https://stud.com.ua/45070/audit_ta_buhoblik/obsyag_vibirki

24. Методичні рекомендації застосування вибіркової перевірки ТОВ АФ «АУДИТ –ІНВЕСТ». –2018. – 14с.

25. Колісник Г. М., Слюсаренко В.Є. Аудит: навчальний посібник. Ужгород – ДВНЗ «УНУ», 2015. – 314с.

26. Верховна Рада України. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

27. Верховна Рада України. Закон України «Про банки і банківську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

28. Верховна Рада України. Закон України «Про страхування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text>
29. Верховна Рада України. Закон України «Про господарські товариства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
30. Верховна Рада України. Закон України «Про цінні папери та фондову біржу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-12#Text>
31. Верховна Рада України. Закон України «Про приватизацію державного майна». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text>
32. Верховна Рада України. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
33. Верховна Рада України. Декрет Кабінету Міністрів України «Про довірчих товариствах» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/23-93#Text>
34. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Частина I: Видання 2016-2017 років ; пер. з англ. мови О.Л. Ольховікова, М.К. Шульман. – К.: Аудиторська палата України, 2017. – 1142 с. – URL : http://www.apu.com.ua/attachments/article/1151/2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C1.pdf
35. URL: https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/company_details/32241880/
36. URL: https://audit-invest.bitrix24.ua/company/vis_structure.php
37. Верховна Рада України. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо приватизації державного і комунального майна, яке перебуває у податковій заставі, та забезпечення адміністрування погашення податкового боргу» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2719-20#Text>
38. URL: <https://audit-invest.com.ua/ua/>
39. Посадові інструкції ТОВ «АФ «АУДИТ-ІНВЕСТ», 2018.

40. Верховна Рада України. Кодекс законів про працю України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
41. URL: <https://www.bvdinfo.com/ru-ru/our-products/data/national/ruslana>
42. URL: https://stud.com.ua/45063/audit_ta_buhoblik/auditorskiy_rizik
43. URL: <https://buklib.net/books/35655/>
44. URL: <https://buklib.net/books/28009/>
45. URL: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-z-kl47.pdf>
46. Наконечна Н. В. Організація проведення аудиту в середовищі комп'ютерної обробки даних у вирішенні проблем економічної безпеки підприємства / Н. В. Наконечна // Кримський економічний вісник: науковий журнал / гол. ред. С. Н. Нестеренко. – Крим: Гельветика, 2012. – Вип. 1 (01). – Ч. 2. – 377 с. – С. 97–100.
47. URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2020/07/Staff-Alert-Auditing-Accounting-Estimates-final-укр-1.pdf>
48. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates>
49. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>
50. URL: <https://buklib.net/books/32052/>
51. URL: https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/Суттєвість-Ч1_Згурська-С.Й._.pdf

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧА БАЗА АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нормативні документи	Зміст	Посилання
Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»	Визначено суть аудиторської діяльності, суб'єктів аудиторської діяльності, об'єкти і напрями аудиту, порядок сертифікації аудиторської діяльності, порядок створення та діяльності Аудиторської палати України, громадської організації аудиторів України, права, обов'язки та відповідальність аудиторів та аудиторських фірм.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text
Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів	Оновлений кодекс етики бухгалтерів зводить в один документ переглянуті стандарти етики та принципи незалежності й чітко пояснює, як саме професійні бухгалтери повинні застосовувати рамкові документи з метою дотримання основних принципів етики і, за необхідності, забезпечити незалежність своїх дій.	https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf
ПОЛОЖЕННЯ «про зовнішні перевірки системи контролю якості аудиторських послуг»	Положення визначає єдиний порядок проведення зовнішніх перевірок системи контролю якості аудиторських послуг і є обов'язковим для всіх суб'єктів аудиторської діяльності в Україні.	https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2_9230-14#n11
Наказ Міністерства фінансів України від 18 вересня 2018 року № 765 «Про утворення державної установи «Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю»	Законопроектом передбачено створити орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, який складається з Ради нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекції із забезпечення якості та забезпечує здійснення нагляду за аудиторською діяльністю. Законопроектом запропоновано оптимально збалансовану систему суспільного нагляду та саморегулювання аудиторської діяльності, яку підтримано міжнародними організаціями, регуляторами та представниками професії.	https://mof.gov.ua/storage/files/Statut-OSNAD.pdf
Наказ Міністерства фінансів України від 10 березня 2021 № 149 «Про затвердження Змін до Порядку проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг»	Встановлюється порядок проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0620-21#Text
Міжнародні стандарти контролю	Призначення стандартів полягає у забезпеченні високого рівня гарантій щодо	http://www.apu.com.ua/attachm

Нормативні документи	Зміст	Посилання
якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг	якості аудиторських послуг; високого іміджу професії аудитора; взаємозв'язку між окремими елементами та процесами аудиторського циклу; вирішення спірних питань між аудиторами та замовниками їх послуг, встановлення рівня відповідальності аудиторів; розуміння користувачів аудиторської інформації процесу аудиторської перевірки	ents/article/1151/2017 %D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C1.pdf
Наказ Міністерства фінансів України від 06 липня 2020 року № 399 «Про затвердження Порядку складання іспитів при атестації аудиторів»	Порядок визначає порядок організації, проведення та оформлення результатів теоретичних іспитів та кваліфікаційного іспиту, які складають кандидати в аудитори у процесі атестації на здобуття кваліфікації аудитора, а також розподілу коштів, отриманих у вигляді плати за складання іспитів.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1100-20#Text

ДОДАТОК Б

ОЦІНКА МАЙНА ТА КАПІТАЛУ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА ЗА
2017-2021 РР., ТИС. ГРН.

№ з/п	Види активів та пасивів (капіталу)	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
1	Майно усього	692,70	612,50	4 875,50	7 042,10	9 066,10	1 308,81
1.1	Необоротні активи	312,40	318,90	3 608,60	3 738,90	3 863,80	1 236,81
1.2	Основні засоби	312,40	318,90	2 795,50	3 036,70	3 255,80	1 042,19
2	Оборотні активи	380,30	293,60	1 266,90	3 303,20	5 202,30	1 367,95
2.1	Запаси	1,00	1,30	0,40	1,00	2,70	270,00
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	11,90	14,20	594,20	1 639,20	4 033,00	33 890,76
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	136,60	143,80	230,40	980,20	191,50	140,19
2.4	Інші оборотні активи	209,40	83,80	428,50	680,50	973,10	464,71
2.5	Витрати майбутніх періодів	21,40	50,50	13,40	2,30	2,00	9,35
4	Капітал усього	692,70	612,50	4 875,50	7 042,10	9 066,10	1 308,81
4.1	Власний капітал	386,50	396,50	2 219,40	2 346,30	2 064,00	534,02
4.2	Зареєстрований (пайовий) капітал	16,50	16,50	16,50	16,50	16,50	100,00
5.	Зобов'язання і забезпечення	306,20	216,00	2 656,10	4 695,80	7 002,10	2 286,77
5.1	Довгострокові зобов'язання	-	4,80	10,90	-	9,00	-
5.2	Поточні зобов'язання	306,20	211,20	2 645,20	4 695,80	6 993,10	2 283,83
5.3	Поточна кредиторська заборгованість	262,00	165,40	522,90	928,10	801,30	305,84

ДОДАТОК В.

ОЦІНКА РУХУ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА ЗА 2017-2021 РР.

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
<i>Вихідна інформація, тис. грн</i>							
1	Вартість основних засобів на початок року	1 052,80	1 061,20	1 063,70	6 206,90	8 032,20	762,94
2	Надійшло за рік	312,40	318,90	2 795,50	3 036,70	3 255,80	1 042,19
3	Вибуло за рік	0	0	0	0	0	0
4	Вартість основних засобів на кінець року	1 061,20	1 063,70	6 206,90	8 032,20	9 325,50	878,77
5	Нараховано амортизації за рік	(4,00)	4,00	(2666,60)	(1584,10)	(1 074,20)	26 855,00
6	Знос основних засобів: а) на початок року	(744,80)	(748,80)	(744,80)	(3411,40)	(4 995,50)	670,72
	б) на кінець року	(748,80)	(744,80)	(3411,40)	(4995,50)	(6 069,70)	810,59
<i>Показники руху основних засобів</i>							
7	Річний приріст(+) або зменшення(-), тис.грн.	8,40	2,50	5143,20	1825,30	1293,30	-
8	Темп зростання (зниження), %	100,80	100,24	583,52	129,41	116,10	15,30
9	Темп приросту (зменшення), %	0,80	0,24	483,52	29,41	16,10	15,30
10	Коефіцієнт оновлення, %	29,44	29,98	45,04	37,81	34,91	5,47
11	Коефіцієнт вибуття, %	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	Період оновлення (можливого повного вибуття), років	3,40	3,34	2,22	2,65	2,86	-0,53

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
13	Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	2,69	0,78	183,98	60,11	39,72	37,03
15	Період обороту, років	-264,25	265,61	-1,36	-4,49	-8,08	3,06
<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>							
16	Коефіцієнт зносу, %: а) на початок року	-70,74	-70,56	-70,02	-54,96	-62,19	8,55
	б) на кінець року	-71,12	-70,18	-320,71	-80,48	-75,57	-4,44
17	Коефіцієнт придатності, % : а) на початок року	170,74	170,56	170,02	154,96	162,19	-8,55
	б) на кінець року	171,12	170,18	420,71	180,48	175,57	4,44

ДОДАТОК Д

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРЮЮЧОГО
СУБ'ЄКТА, ТИС. ГРН.

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4 832,20	5 561,60	10 543,10	12 531,80	14 181,80	293,49
2	Операційні витрати, у тому числі:						
	а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	4 081,30	4 395,10	8 970,30	11 111,70	10 986,20	269,18
	б) адміністративні витрати;	-	-	-	-	-	-
	в) витрати на збут;	-	-	-	-	-	-
	г) інші операційні витрати.	562,90	775,60	968,30	764,10	2 411,60	428,42
3	Валовий прибуток (збиток)	750,90	1 166,50	1 572,80	1 420,10	3 195,60	425,57
4	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	15,54	20,97	14,92	11,33	22,53	6,99
5	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	-	-	-	-	-	-
6	Фінансові та інвестиційні доходи	-	0,10	-	-	-	-
7	Фінансові та інвестиційні витрати	-	8,00	-	-	-	-
8	Фінансовий результат до оподаткування	198,20	383,00	615,00	720,80	813,50	410,44
9	Витрати (дохід) з податку на прибуток	24,00	39,00	110,70	129,70	146,40	610,00

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
10	Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-	-	-	-	-
11	Чистий прибуток (збиток)	174,20	344,00	504,30	591,10	667,10	382,95
12	Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3,60	6,19	4,78	4,72	4,70	1,10
16	Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	23,20	29,49	32,06	41,62	20,88	(2,32)

ДОДАТОК Е

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА ЗА
2017-2021 РР.

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
1.1	Коефіцієнт автономії	0,56	0,65	0,46	0,33	0,23	40,80
1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,44	0,35	0,54	0,67	0,77	174,72
1.3	Коефіцієнт фінансування	1,26	1,84	0,84	0,50	0,29	23,35
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	0,79	0,54	1,20	2,00	3,39	428,22
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
1.6	Коефіцієнт структури залученого капіталу	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Показники стану оборотних активів							
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	74,10	82,40	-1378,30	-1392,60	-1790,80	-2416,73
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	0,19	0,28	-1,09	-0,42	-0,34	-176,67
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	74,10	63,38	-3445,75	-1392,60	-663,26	-895,09
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,20	0,20	0,04	0,16	0,03	16,50
3. Показники стану основного капіталу							
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	0,45	0,52	0,57	0,43	0,36	79,44

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,45	0,52	0,57	0,43	0,36	79,63
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	-0,82	-0,82	-0,53	-0,61	-0,65	79,26
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	1,22	0,92	0,35	0,88	1,35	110,60

ДОДАТОК Ж

ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ, ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ОБОРОТНОСТІ
ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА, ТИС. ГРН.

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
1.1	Високоліквідні активи (А1)	136,60	143,80	230,40	980,20	191,50	140,19
1.2	Середньоліквідні активи (А2)	221,30	98,00	1022,70	2319,70	5006,10	2262,13
1.3	Низьколіквідні активи (А3)	1,00	1,30	0,40	1,00	2,70	270,00
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	225,00	126,40	412,20	798,40	654,90	291,07
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	81,20	84,80	2233,00	3897,40	6338,20	7805,67
1.6	Довгострокові зобов'язання (П3)	0,00	4,80	10,90	0,00	9,00	-
2. Оцінка платоспроможності							
2.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,45	0,68	0,09	0,21	0,03	6,14
2.2	Проміжний коефіцієнт покриття	0,48	0,75	0,31	0,56	0,60	124,56
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	1,24	1,39	0,48	0,70	0,74	59,90
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	2,26	2,84	1,84	1,50	1,29	57,23
3. Оцінка оборотності оборотних активів							
3.1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4832,20	5561,60	10543,10	12531,80	14181,80	293,49
3.2	Середньорічна вартість	361,40	336,95	780,25	2285,05	4252,75	1176,74

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
	оборотних активів						
3.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	13,37	16,51	13,51	5,48	3,33	24,94
3.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,07	0,06	0,07	0,18	0,30	400,95
3.5	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	27	22	27	66	108	401

ДОДАТОК 3

ОЦІНКА ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТУ ЗА
2017-2021 РР.

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4 832,20	5 561,60	10 543,10	12 531,80	14 181,80	293,49
2	Операційні витрати	-	-	-	-	-	-
3	Середньорічна вартість капіталу	671,60	652,60	2 744,00	5 958,80	8 054,10	1 199,24
4	Середньорічна вартість необоротних активів	376,50	391,50	1 307,95	2 282,85	2 205,15	585,70
5	Середньорічна вартість оборотних активів	310,20	315,65	1 963,75	3 673,75	3 801,35	1 225,45
6	Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	0,85	1,15	0,85	0,70	1,85	217,65
7	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	8,10	13,05	304,20	1 116,70	2 836,10	35 013,58
8	Середньорічна вартість власного капіталу	376,50	391,50	1 307,95	2 282,85	2 205,15	585,70
9	Середньорічна величина кредиторської заборгованості	215,00	175,70	269,30	605,30	726,65	337,98

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
10	Загальний коефіцієнт обертання капіталу	7,20	8,52	3,84	2,10	1,76	24,47
11	Фондовіддача необоротних активів, грн	12,83	14,21	8,06	5,49	6,43	50,11
12	Коефіцієнт обертання оборотних активів	15,58	17,62	5,37	3,41	3,73	23,95
13	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	23,11	20,43	67,05	105,54	96,50	417,55
14	Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	5684,94	4836,17	12403,65	17902,57	7 665,84	134,84
15	Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	0,06	0,07	0,03	0,02	0,05	74,16
16	Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	596,57	426,18	34,66	11,22	5,00	0,84
17	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	0,60	0,84	10,39	32,08	71,99	11 930,26
18	Коефіцієнт обертання власного капіталу	12,83	14,21	8,06	5,49	6,43	50,11

№ з/п	Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021 р. до 2017 р.
19	Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	28,05	25,34	44,66	65,58	55,98	199,57

ДОДАТОК К

КОМПЛЕКСНА (РЕЙТИНГОВА) ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТУ

№ з/п	Показники	2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		Питома вага (V_i , %) в інтегровано-му показнику
		Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	
1	<i>Показники ліквідності</i>											
1.1	Коефіцієнт поточної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття)	1,24	8	1,39	9	0,48	4	0,70	5	0,74	6	6
1.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,48	6	0,75	9	0,31	5	0,56	7	0,60	8	7
2	<i>Показники ділової активності</i>											
2.1	Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	0,60	10	0,84	10	10,39	10	32,08	10	71,99	9	10
2.2	Період оборотності оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів, днів	0,44	10	0,68	10	0,06	10	0,04	10	0,07	10	10
2.3	Період оборотності активів, днів	28,05	10	25,34	10	44,66	10	65,58	10	55,98	10	10
3	<i>Показники фінансової незалежності</i>											
3.1	Коефіцієнт фінансової незалежності, % (коефіцієнт концентрації залученого капіталу)	44,20	9	35,27	9	54,48	8	66,68	7	77,23	5	8

